INDEX SCHOLARVM

QVAE

SVMMIS AVSPICIIS

REGIS AVGVSTISSIMI

G V I L E L M I

IMPERATORIS GERMANIAE

IN

VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA

PER MENSES AESTIVOS ANNI CIƆIƆCCCLXXXIV

A DIE XVI MENSIS APRILIS

PVBLICE PRIVATIMQVE HABEBVNTVR

INEST EDVARDI LVEBBERTI
COMMENTATIO DE PINDARO CLISTHENIS SICYONII INSTITVTORVM CENSORE

BONNAE
TYPIS CAROLI GEORGI VNIV. TYPOGR.

RECTOR ET SENATVS

VNIVERSITATIS FRIDERICIAE GVILELMIAE RHENANAE

CIVIBVS

S.

1. Theologumena Graecorum, in speciem blanda et venusta, saepe e gravibus animorum discidiis orta esse.

Mythologiam Graecam populariter et extrinsecus contemplantibus facila ita videatur: eam sine labore et aerumna ex fecundissimo populi ingenio ortam esse, tanquam florem sponte sua natum, qui nullo curante sola agri fertilitate nascatur. Rem accuratius investigantibus longe secus apparebit, χαλεπὸν τὸ καλόν. Nulla est particula, ne tantilla quidem, rerum divinarum apud Graecos, quae non auctoribus summo labore et meditatione constiterit, quae non gravium certaminum et acris animorum contentionis vestigia ostendat. Neque eius rei causa obscura esse potest. Reputemus, quantae in Graecia populorum migrationes, quam continuae rerum publicarum conversiones factae sint; his saepe diiunctissima olim religionum elementa subito in proximam vicinitatem coacta sunt. Inde diutina et cruenta certamina nata sunt, quorum nos tantummodo reliquias, festivissimas illas et pulcherrimas, videmus, immemores plerumque, quantis ex odiis et animorum aerumnis ortae sint. Antiqua enim dogmata et theologumena ut aliqua ratione cum noviciis coirent, in incudem revocanda erant, flando feriundo nova reddenda; haud raro dissociabilia socianda qualitercunque tamen erant, quorum hiantia volnera etiamnunc persentiscas. Atque interdum sanguine et armis dimicatum est.

Talium certaminum memoria plerumque obscurata est, nonnunquam tamen inquirentibus ultro se offert. O. Muellerus, Orchomenos [2] p. 184 pulchre enarravit, quibuscum difficultatibus Apollinis cultoribus dimicandum fuerit, cum primum eius dei cultum in Graeciam adferrent. Velut gens antiquissima Phlegyarum ad internecionem cum deo novicio proeliata est; cruentorum certaminum memoria ex antiquarum fabularum poesi tanquam remotae tempestatis murmur resonat. Nota sunt quae de Phlegya et Phorbante veteres auctores tradunt, quemadmodum illi cum exercitibus Apollini bellum intulerint, dei cultores et ministros occiderint, templum sanctissimum combusserint. Paus. 9, 36, 2

οἱ Φλεγύαι . . . ἦγον καὶ ἔφερον τοὺς προσοίκους· τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν συλήσοντες στρατεύουσι τὸ ἐν Δελφοῖς, ὅτε καὶ Φιλάμμων λογάσιν Ἀργείων ἐπ' αὐτοὺς βοηθήσας αὐτός τε ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ καὶ οἱ τῶν Ἀργείων λογάδες.

2. Phlegyarum atrox cum Apolline bellum.

In antiqua Phlegyarum theologia eius populi heroes pari iure et auctoritate, atque Apollo sunt, et ut iusti aemuli Apollini obnituntur, quod in veteri poesi hac imagine exprimitur: Phorbantem, luctandi arte ferocem, Apollinem ad monomachiam provocasse. Et obsecutus est provocationi Apollo maiestatemque suam ipso experimento probavit. Schol. Il. Ψ, 660 Φόρβας ἀνδρειότατος τῶν καθ' αὑτὸν γενόμενος, ὑπερήφανος δέ, πυγμὴν ἤσκησεν, καὶ τοὺς μὲν παριόντας ἀναγκάζων ἀγωνίζεσθαι ἀνῄρει, ὑπὸ δὲ πολλῆς ὑπερηφανίας ἠβούλετο καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς τὸ ἴσον φρόνημα ἔχειν. διὸ Ἀπόλλων παραγενόμενος καὶ συστὰς αὐτῷ ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὅθεν ἐξ ἐκείνου καὶ τῆς πυκτικῆς ἔφορος ἐνομίσθη ὁ θεός. ἡ ἱστορία παρὰ τοῖς κυκλικοῖς. Eius rei ad Ovidium usque manavit rumor. Ovidius narrat Ceycem regem oraculo egentem non Delphos, sed Clarum coactum adiisse, quod ipso illo tempore Delphi Phorbantis oppugnatione peregrinantibus occlusi fuerint, Ovid. Met. 11, 413 *ad Clarium parat ire deum; nam templa profanus* || *invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.* Insignem Phlegyarum erga Apollinem furorem luculenter testatur fabula de aede Delphica ab illis combusta. Schol. Il. ν, 301 p. 365, a, 38 πλείονα δὲ τολμῶντες ἀδικήματα κατὰ Διὸς προαίρεσιν ὑπὸ Ἀπόλλωνος διεφθάρησαν. οὗτοι δὲ ἐνέπρησαν καὶ τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. ἡ ἱστορία παρὰ Φερεκύδει. Phlegyas ipse propter filiam ab Apolline compressam iratus igni in Apollinem saeviit, qua de re Servius testatur ad Aen. 6, 618 *quod pater dolens incendit Apollinis templum: et eius sagittis est ad inferos trusus.* Locus est pulcherrimus apud Vergilium, quo Phlegyam apud inferos poenas luentem finxit. Exclamat ille Aen. 6, 620 *discite iustitiam moniti et non temnere divos.* Simili, ut Phlegyae, audacia Myrmidones quoque antiquissimis temporibus Apollini restiterunt. Eius rei documenta in Pyrrhi potissumum, Achillis filii, fabulis apparent. Non temere est, quod Pyrrhus quoque templum Apollinis in finibus Sicyoniorum combussisse dicitur, Paus. 2, 5, 5 τοῦτόν γε τὸν ναὸν Ἀπόλλωνος εἶναι λέγουσι, καὶ ὅτι Πύρρος κατακαύσειεν ὁ Ἀχιλλέως αὐτόν.

3. Sicyone Adrasti divinos honores, ut Eridis pomum, rempublicam diu sollicitam tenuisse.

Fuerunt igitur tempora, quibus ferro et igni de deorum suorum principatu populi inter se certarent, nam licet divina luce carerent, antiquissimi tamen illi ex intimis praecordiis phantasmata sua diligebant. Posterioribus temporibus cum mitiores mores fierent, non vi et ferro, sed animi et mentis armis theologiae discrimina disceptata sunt: alter-

cando, disputando, ratiocinando. Atque nunc unam huius generis controversiam exempli causa paullo accuratius illustrare in animo est, ut quomodo antiqui theologi simultates suas exercuerint, in clariore luce collocetur. Eius contentionis, quae per aliquot saecula animos hominum magnis utrinque stimulis exagitavit, theatrum Sicyon urbs fuit. In ea de Adrasti herois vi, natura, dignitate ita certatum est, ut pugnandi strepitum et clamores hodieque ex testium vocibus percipiamus. Et sunt sane luculenti testes: Pindarus, Herodotus, Pausanias, Eusebius alii. Huius igitur caussae maximo studio et spiritu actae summa haec est. Adrastum, Talai filium, Biantis nepotem remotissima iam antiquitas ut regem Sicyonium legitimum novit. In Iliade β, 572 Agamemnonis regnum complectitur καὶ Σικυῶν', ὅθ' ἄρ' Ἄδρηστος πρῶτ' ἐμβασίλευεν. In Thebaide, quod carmen Pausanias 9, 9, 5 post Iliadem et Odysseam maxume laudabile iudicat (ἐπαινῶ μάλιστα), haud dubie Adrasti apud Sicyonios commoratio et regnum memorata erant. conf. Thebaid. cycl. reliquiae ed. Leutsch p. 50. Adrastus Polybi, clarissimi regis Sicyonii (Soph. O. R. 941 ὁ πρέσβυς Πόλυβος) nepos et gener est; eius igitur regnum, si quod unquam, legitimum est; Herod. 5, 67 ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος, ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. Schol. Pind. Nem. IX, p. 494 init. Ἄδρηστον φυγεῖν εἰς Σικυῶνα καὶ γῆμαι τὴν Πολύβου θυγατέρα.

4. Adrastum Dorienses Sicyonios ut dominationis suae praecursorem et signiferum veneratos esse.

Hunc igitur Adrastum, in epica poesi celebratum, Sicyone eximio studio suum fecerunt et omni honorum genere excoluerunt Dorienses Sicyonii, qui ducibus Heraclidis, inprimis Phalca, Temeni filio, Argis egressi Sicyonem venerant. Adrastus eis τὰ πάντα erat; eum ut praecursorem et signiferum, ut legitimi principatus auctorem divinis honoribus venerabantur. Nemo, qui non satis attenderit, quantopere Adrasti nomen Doriensibus palladii instar fuerit, illa recte aestimare poterit, quae postea Clisthenes tyrannus ad Adrastum expellendum molitus est, qua de re locus est clarissimus et eruditorum curis celebratus apud Herodotum 5, 67. Mirum videri possit, quod huius herois nomen tantopere Doriensibus in deliciis fuerit. Res sane altioribus paullulum radicibus nititur, itaque copiosius nunc de hac materia exponendum est. Notum est, Heraclidis et Doriensibus cum Peloponnesum occuparent, hoc maxume cordi fuisse, ut civitates a se captas non vi tantum et armis, sed vetusti cuiusdam iuris, seu foederum seu hereditatis, titulo fretos sibi subiecisse viderentur. Itaque multae fabulae in hunc finem excogitatae sunt. Apparet in his fabulis quasi versutorum causidicorum quoddam acumen, nam omnes eo tendunt, ut veterum incolarum animi novis dominis concilientur et ut eorum obsequium tanquam debitum legitimis principibus officium flagitetur. Quamquam cum ea audias, facere vix possis, quin fabulae Phaedrianae in mentem tibi veniat de miluo, qui columbis contionatur. Sed quamquam fortasse non tantam ad persuadendum vim ista habuerunt, tamen

Dorienses magna arte has fabulas excoluerunt, inprimis opinor ut sibi ipsi satisfacerent, ne in aliena regna ut praedones involasse, sed ut ius tantum suum peregisse dicerentur.

5. Poetarum veterum de Heraclidarum et Dorum migratione carmina. Pausaniae locus II, 18, 4—7 unde haustus videatur.

Pulcherrime hoc Odofredum Muellerum coniecisse arbitror Orchom. [2] p. 328 et p. 330 lin. 15 (coll. Doriens. I[2] p. 52 sqq.), fuisse antiqua carmina epica, quibus Doriensium in Peloponnesum invasio descripta fuerit. In eis maxume hoc actum esse, ut ubique, quo iure muniti quamque civitatem Dorienses cepissent, indicaretur. Atqui haud dubie apparet, in his carminibus Herculis in Peloponneso rerum gestarum et veterum genealogiarum frequentissimam memoriam esse debuisse. Poetarum, qui de Doriensium migratione scripserint, carmina Herodotum novisse, pridem observatum est; Herod. 6, 52 Λακεδαιμόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι, αὐτὸν Ἀριστόδημον . . . ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην, τὴν νῦν ἐκτέαται. Clarissimus in hoc poetarum genere fuit haud dubie Cinaethon Lacedaemonius, qui Genealogias scripsit et Heracleam. cf. O. Muellerum, Doriens. I[2], 51 et II[2], 460, et H. Gelzerum, Mus. Rhen. vol. 32, lin. 4; denique, qui optime de Cinaethone adversus Welckerum disputavit, Marckscheffelium: Hesiodi, Eumeli, Cinaethonis al. fragm. p. 246. Iam vero cognitu dignissimum hoc est, apud Pausaniam loco praestantissimo 2, 18, 4—7 nos habere talium fabularum, quibus occupationis Doricae legitima vis et quasi iuris altioris fundamenta exponuntur, collectionem quandam, quae etiamsi non ex ipso Cinaethone fluxerit, tamen fontem haud dubie habet mythographum aliquem, qui usus sit Cinaethonis opere. Cinaethon ipse ibi commemoratur in re ad genealogiam pertinente Paus. 2, 18, 6 τὸν δὲ Ὀρέστου νόθον Πενθίλον Κιναίθων ἔγραψεν ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἠριγόνην τὴν Αἰγίσθου τεκεῖν. In hoc igitur tractatu Pausanias data opera exponit, quo iure Dorienses Peloponnesi civitatium principatu potiti sint. Atque de Argorum legitima possessione (de Argis autem ibi potissumum loquitur) plane se convictum et persuasum profitetur Pausanias 2, 18, 7: Ἄργους μὲν δὴ καὶ τῆς ἐν Ἄργει βασιλείας ὀρθότατα, ἐμοὶ δοκεῖν, ἠμφισβήτουν, ὅτι ἦν Πελοπίδης ὁ Τισαμενός, οἱ δὲ Ἡρακλεῖδαι τὸ ἀνέκαθέν εἰσι Περσεῖδαι.

6. Quibus paene causidicorum artificiis Dorienses se legitimos Adrasti successores et heredes esse demonstrarint.

Haec iam ut in usum nostrum convertamus, quaeritur nunc, quo iuris titulo Dorienses in Sicyonia occupanda usi sint, et quas in eo iure definiendo Adrastus partes egerit. In hac re primum quidem unum planissume constat: Adrastum ut Polybi nepotem et generum legitimum regem Sicyone fuisse. Sed non satis hoc erat, Adrastum legitimum vi-

deri; accedere illud debebat, ut Heraclidae demonstrarent, quomodo ipsi legitimi eius successores essent. Atque haec quidem res tota pendet ex genealogiarum ratione. Est haec disciplina sane paullo abstrusior et intricatior, sed in eam nunc necessario penetrandum aliquantisper est, quoniam ipsi veteres tantum ponderis his rebus inesse voluerunt. Accedit, quod istis temporibus genealogiarum tabulae et cognationis gradus tam noti in volgus erant, ut pueris eos digitis enumerare facile fuerit. De regum Argivorum vetustissimorum rebus optimum ducem sequemur Pausaniam in illo loco supra allato 2, 18, 4. Tres in Argolide regnaverunt regum familiae: Proetidae, Melampodidae, Biantidae. Paus. l. c. μόνους δὲ Ἑλλήνων οἶδα Ἀργείους ἐς τρεῖς βασιλείας νεμηθέντας. Eius divisionis etiam in Iliade vestigia clare cognoscuntur Il. β, 565 τοῖσι δ' ἅμ' Εὐρύαλος τρίτατος κίεν. Ex his familiis duae, Biantidae et Melampodidae, sine subole mari defecerunt; e Biantidis postremus, Cyanippus, Aegialei filius, orbus moritur; e Melampodidis postremus, Amphilochus, Amphiarai filius, ad Amphilochos emigrat; Paus. l. s. ἀπὸ μὲν δὴ Βίαντος βασιλεύουσι πέντε ἄνδρες ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας ἐς Κυάνιππον τὸν Αἰγιαλέως . . ., ἀπὸ δὲ Μελάμποδος γενεαί τε ἓξ καὶ ἄνδρες ἴσοι μέχρις Ἀμφιλόχου τοῦ Ἀμφιαράου. Quo factum est, ut integrum iam rursus regnum Argorum in Cylarabam Proetidarum postremum, Stheneli filium, Capanei nepotem, transiret; Paus. 2, 18, 5 τὸ δὲ ἐγχώριον γένος οἱ Ἀναξαγορίδαι (qui eidem sunt, atque Proetidae) βασιλεύουσι πλέον . . . Ἀμφιλόχου . . . μετοικήσαντος ἐς τοὺς νῦν Ἀμφιλόχους, Κυανίππου δ' ἄπαιδος τελευτήσαντος, οὕτω Κυλαράβης ὁ Σθενέλου μόνος τὴν βασιλείαν ἔσχεν. Sed ne Cylarabes quidem filium suscepit, quo factum est, ut Argorum regnum vacuom relinqueretur, quo iam Orestes potitus est; Paus. l. s. οὐ μέντοι παῖδας κατέλιπεν οὐδ' οὗτος, ἀλλὰ Ὀρέστης . . . τὸ Ἄργος κατέσχε.

Pelopis posteros Argorum regnum non iure, se opportunitate arrepta cepisse, inter omnes constabat; sed quaeri potuit, ad quos tandem illud iure pertinuerit et quibus hereditas illa adeunda fuerit. Responsum eis certe, qui harum fabularum thesaurum probe nossent, ne punctum quidem temporis dubium esse potuit. Proeti olim frater Acrisius fuit. Acrisii nepos Amphitruo, pronepos Hercules. Extincta igitur Proeti stirpe, Herculis posteris Argorum regnum debebatur. Sicyonem porro unus e regibus Argivis optimo et indubitato iure possederat, Adrastus, Talai filius; quid igitur magis ad iuris amussim accommodatum videri potuit, quam ut Heraclidae, Adrasti vestigiis incedentes, Sicyonem sibi reposcerent? Hisce iuris praesidiis fretus exortus est Phalces, Temeni filius, qui Iunone Prodromia, quae vocatur, praeeunte et ducente nocturno impetu Sicyonem cepit; Paus. 2, 6, 7 Φάλκης δὲ ὁ Τημένου καταλαβὼν νύκτωρ Σικυῶνα σὺν Δωριεῦσι . . . Καὶ Δωριεῖς μὲν Σικυώνιοι γεγόνασιν ἀπὸ τούτου καὶ μοῖρα τῆς Ἀργείας, et Paus. 2, 11, 2 ναὸς Προδρομίας Ἥρας] τοῦτον γὰρ δὴ Φάλκης ἱδρύσατο ὁ Τημένου, τῆς ὁδοῦ οἱ τῆς ἐς Σικυῶνα Ἥραν φάμενος ὁδηγὸν εἶναι. Phalcam in regno secutus est Rhegnidas Paus. 2, 13, 1 Ῥηγνίδας . . . ὁ Φάλκου τοῦ Τημένου Δωριεύς.

7. Adrasti imago quomodo penitus Sicyoniorum animis infixa et inculcata sit.

Vidimus quo iure Dorienses Sicyonii Adrasti nomen ut pignus et palladium principatus sui coluerint. Nunc porro quaerendum est, quibus honoribus cum in rerum humanarum, tum in divinarum orbe memoriam eius prosecuti sint. Primum igitur heroum in urbis foro Adrasto consecratum fuit, Herod. 5, 67 ἡρώιον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ. Deinde Adrastus templi et sacrorum Iunonis Aleae conditor dicebatur. Paus. 2, 11, 2 τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἥρας, ἣν ἱδρύσατο Ἄδραστος. Potissimum conferendus Schol. Pind. Nem. IX p. 493 extr., qui e Menaechmi Sicyonii Σικυωνιακοῖς hausit, ubi Adrastus, qui mos est temporum heroicorum, prope aedem deae habitasse dicitur: ἐβασίλευσε τῆς Σικυῶνος, καὶ τῆς Ἥρας τῆς Ἀλέας καλουμένης ἱερὸν καθ' ὅνπερ ᾤκει τόπον ἱδρύσατο. τὴν δὲ ἐπωνυμίαν ἔλαβε ταύτην τὸ ἱερὸν διὰ τὸ φεύγοντα τὸν Ἄδραστον ἱδρύσασθαι καὶ καλέσαι τὸ ἱερὸν Ἥρας Ἀλέας. τὸ δὲ φυγεῖν τινες ἀλᾶσθαι ὠνόμαζον. Ita enim hunc locum egregie e libro optimo Med. B. emendavit Tycho Mommsen in Progr. Moenofrancfurt. 1877 p. 9. Eodem modo prope Cererem Cadmus habitavit, Paus. 9, 16, 5 τὸ . . . ἱερὸν τῆς Θεσμοφόρου Κάδμου καὶ τῶν ἀπογόνων οἰκίαν ποτὲ εἶναι. conf. Paus. 3, 13, 3 de Carneo ὁ δὲ Κάρνειος . . . ἵδρυτο . . . ἐν οἰκίᾳ Κρίου τοῦ Θεοκλέους, ἀνδρὸς μάντεως. Deinde summus honor Adrasto inde petitus est, quod ludos Pythios, qui Sicyone agebantur, condidisse dicebatur. Notum est, in hac re postea Clisthenem Adrastum summo studio impugnasse; Clisthenes enim ad se hunc honorem vindicabat. Dorienses huius quoque publici decoris Adrastum auctorem perhibebant. Eorum caussae Pindarus patrocinatur, Doriensium omnino summus fautor, qui magnifice de Adrasto haec habet Nem. IX 11 ὅς τότε μὲν βασιλεύων κεῖθι νεαῖσί θ' ἑορταῖς || ἰσχύος τ' ἀνδρῶν ἁμίλλαις ἅρμασί τε γλαφυροῖς ἄμφαινε κυδαίνων πόλιν.

8. Apollinis aedes a Proeto Sicyone condita (Paus. 2, 7, 8) documento est, Adrastum, familiari vinculo cum Proeto coniunctum, ludos Apollinis Pythios instituisse.

Huius controversiae disceptatio quantopere antiquorum hominum animos moverit, ex scholiorum ad Pindarum copiis cognoscere licet. In eis Menaechmus, temporis diadochorum scriptor (cf. Suid. s. v. et C. Muellerum, 'fragm. scr. hist. Alex. M.' post Arrianum p. 145), cum Pindaro de hac re expostulat. Eorum argumentorum, quae in Adrasti favorem proferebantur, unum est, quod aliquam ad demonstrandum vim habeat. Vetus erat fama, iam ante Adrasti memoriam Proetum, veterem Argivorum regem, Sicyonem pervenisse; nam Proeti filiae, cum furibundae vagarentur, Sicyonem usque delatae fuerant et Sicyone demum a Melampode sanatae sunt. Itaque Sicyone ut dis grates ageret Proetus aedem Apollinis Lycii, qui et Pythius vocatus est, instituit. Pausanias posteaquam de Apollinis Pythii sacris piacularibus enarravit 2, 7, 7 Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις ἀποκτείναντες Πύθωνα παρεγένοντο ἐς τὴν Αἰγιάλειαν καθαρσίων ἕνεκα, ita pergit de aede a Proeto condita

§ 8 ὁ δὲ ναὸς ἔστι μὲν ἐν τῇ νῦν ἀγορᾷ, τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς λέγουσιν αὐτὸν ὑπὸ Προίτου ποιηθῆναι. De eadem aede iterum Pausanias exponit 2, 9, 7, ubi Lycii Apollinis eam aedem vocari dicit: πλησίον δὲ Ἀπόλλωνός ἐστιν ἱερὸν τοῦ Λυκίου et § 8 ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Λυκίου . . . τούτου δέ εἰσιν εἰκόνες ἐφεξῆς χαλκαῖ· τὰς Προίτου θυγατέρας λέγουσιν εἶναι σφᾶς. Sicyone Proeti filias Lysippam et Iphianassam sanatas esse, Apollodorus quoque testis est 2, 2, 2, 7 Μελάμπους . . . αὐτὰς ἐς Σικυῶνα συνεδίωξε· ταῖς δὲ . . . σωφρονῆσαι συνέβη. Cum igitur Proeti apud Sicyonios tam frequens memoria esset et cum Apolline Pythio seu Lycio tam arcte coniuncta, Dorienses ita argumentati videntur: Proetum tanquam aliquem Adrasti praecursorem aedem Apollinis extruxisse, Adrastum ludorum equestrium et gymnicorum celebritatem addidisse. Accedebat quod Adrastus propter avi sui Biantis cum Proeti filia Lysippa (cf. Apollod. 2, 2, 2, 1 et Schol. ad Odyss. O, 225) matrimonium Proeto coniunctus erat. Apud Pindarum Nem. IX, 11 recte Adrastus non templi, sed ludorum tantum conditor vocatur.

9. Menaechmus Sicyonius quomodo de Pythiis Sicyoniis cum Pindaro expostularit.

Iam operae pretium est videre, quemadmodum Menaechmus Pindarum impugnaverit. Menaechmus Clisthenem post bellum Cirrhaeum, eius belli spoliis locupletatum, ludos Pythios Sicyone instituisse docuit, Sch. Pind. p. 492 init. Sed homo haud ineruditus (cf. Boeckhium ad sch. Pind. p. 492 extr.) noverat vetustam de Proeto famam. Quare licet in ea re, quae caput quaestionis esset, a Pindaro dissentiret, tamen non prorsus eum temeritatis damnavit, sed suas illum rationes paullo sane abstrusiores secutum esse sibi persuasit. Menaechmi verba (nam eius haud dubie sunt) nunc apud Boeckhium ex parte corrupta leguntur, Sch. Pind. Nem. IX, 25 p. 493 med. καὶ Κλεισθένης μὲν τὰ ἐν Σικυῶνι Πύθια διέθηκε πρῶτος, ἀνατίθησι δὲ τὸ ὅλον Ἀδράστῳ *καταδοθέντι, ἐπειδὴ καὶ διωρθώσατο αὐτὸς ὕστερον, καὶ ἄλλως ἐνδοξότερος ὁ ἀνήρ. Boeckhius scripturam καταδοθέντι ut conclamatam in medio relinquens de reliquis adnotat: *immanis imperitia recentioris cuiusdam interpretis, qui Adrastum post Clisthenem fuisse putaverit.* Hanc Boeckhi sententiam rectissime impugnavit Ty. Mommsen, Progr. Moenofrancf. 1877 p. 8, qui primum optime ex cod. Med. B edidit Ἀδράστῳ ὡς διαθέντι (cod. ὡς διατιθέντι). Hanc lectionem nunc probandam esse censeo, cum olim ὡς καταδοθέν τι coniecissem verae codicis optimi scripturae nescius. In reliquis Mommsenio assentiri non possum, qui ita construit: ἐπειδὴ καὶ διωρθώσατο αὐτὸς (ὁ Κλεισθένης) ὕστερον, καὶ ἄλλως ἐνδοξότερονς ὁ ἀνήρ (ὁ Ἄδραστος), quasi nimio brevitatis studio scriptor haec olim ampliora contrahendo obscurius locutus sit. Mihi Menaechmus cum dicit, Adrastum ὕστερον Pythia instituisse, respicere ad Proetum videtur, qui Pythiorum sacra primum condiderit, quae postea ab Adrasto ludorum apparatu et splendore aucta sint. Idem Menaechmus cum paullo supra dicit Sch. Pind. p. 493 ad v. 20, Pindarum poetica licentia usum esse: ἀνατίθησι . . . Ἀδράστῳ ποιητικὴν ἄγων ἄδειαν, nihil nisi hoc volt: Pindarum speciosiora, quam veriora sequi maluisse.

10. Dorienses cum choros tragicos a Baccho ad Adrastum transtulerunt, non omnino sine pia quadam fraude egisse.

Ad hos honores Adrasto a Doribus habitos cumuli tandem loco accessit tale genus venerationis, quod in media pietate impietatis culpam continere videri poterat, quoniam coniunctum erat cum alius numinis spoliatione et contumelia. De hac re luculentus testis est Herodotus loco clarissimo 5, 67, qui Sicyonios Adrastum eum in modum coluisse dicit, ut choris tragicis non, quemadmodum in reliquis Graeciae civitatibus mos sit, Bacchi fata et aerumnas canerent, sed ut omnem hunc apparatum in Adrastum transferrent eiusque fata poesi chorica prosequerentur. Her. 5, 67 τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον καὶ δὴ πρὸς τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέοντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Haec ut recte intellegantur, admonendum est, Sicyone quoque sicut in aliis Graeciae urbibus antiquitus Baccho choros tragicos dicatos fuisse, quod inde confirmatur, quod Herodotus continuo addit, Clisthenem Baccho hunc honorem „restituisse", l. s. Κλεισθένης μὲν χοροὺς τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε. Iam vero Doriensium illud inceptum, quo dei honores in heroem, ipsis sane dilectissimum, transtulerunt, nefarium et audax videri possit. Sed haec audacia, si accuratius rem intueare, re vera non tanta est quam primo adspectu videatur. In urbe Sicyone singularis quaedam caussa in promptu fuit, quae illam sacrorum Bacchi ad Adrastum transitionem satis proclivem redderet. Nam, ut statim demonstrabitur, Baccho apud Sicyonios cognomen „Adresti" fuit. Dorienses hac opportunitate, ipsis exoptatissima, usi pedetemptim progrediendo pro deo Baccho non nimis ipsis dilecto, quippe qui veterum incolarum numen patrium et populare esset, patronum suum substituerunt.

11. Clisthenes forti manu clavom adprehendens Adrasto adversarius exoritur.

Vidimus, quemadmodum Doriensium theologia ita Adrastum extulerit, ut prope iam dis immortalibus aequaretur et ut eius nomen cum totius rei publicae salute coniunctum summa auctoritate floreret. Convertamus nunc oculos in contrariam partem. Erat Sicyone stirps quaedam veterum incolarum, Ionum et Achaeorum, animi dotibus et sincero rerum divinarum cultu Doribus non inferior, sed armis et opibus a Doriensibus oppressa. Ea diu humi iacuit et dominorum principatum tacita toleravit. Sed exortus est Clisthenes Orthagorida (cf. Aristot. Pol. V, 12 p. 1315 et 1316; Plut. ser. num. vind. 7), ex veterum Aegialensium nobilitate oriundus. Herodotus manifesto eum e tribu non Dorica prodisse narrat 5, 67 πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὔνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο. Clisthenes fortissima manu rei publicae clavom adprehendens, hoc potissumum per totam vitam propositum secutus est, ut Doriensium potentiam frangeret et vinculum, quod cum Argivis eis intercedebat, abrumperet. Vir autem singulari prudentia praeditus optime intellexerat, non gravius sauciari posse adversariorum

animos, quam si eum heroem, cuius nomen murus aheneus Dorum principatui fuerat, quantum fieri posset e civitate eiceret et memoriam eius e mentibus hominum radicitus evelleret. Luculenter profecto et praeclare Herodotus enarravit, quemadmodum Clisthenes Adrasto quasi bellum indixerit, ut ad hanc Doriensium arcem scalas admoverit, cuniculos egerit, quemadmodum ita nudatum et spoliatum eum reddiderit, ut miserandus potius, quam admirandus videretur. Primum igitur rem temptavit, num Adrastum e re publica uno ictu eicere posset. Oraculum igitur Delphicum adiit, sed deus Delphicus Doribus favens cum contumelia Clisthenem dimisit, Herod. 5, 67 ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς ἐχρηστηριάζετο, εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ φᾶσα Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ λευστῆρα. De vocis postremae significatu multum disceptatum est. Casauboni ληϊστῆρα non admittendum; apud Aelianum Hist. an. 5, 15 eadem voce tyrannus notatur Ἀπολλόδωρον τὸν Κασανδρέων λευστῆρα. conf. O. Muell., Dor. I^2, 164.

12. Welckeri palmare inventum de vetere quodam Bacchi apud Sicyonios cognomine "Adresti".

Quae praeterea Clisthenes ad Adrastum omni ratione vexandum instituerit, interim missa faciamus, quoniam notiora sunt. Nunc unum Clisthenis institutum accuratius contemplemur, de quo ita rettulit Herodotus, ut statim appareat, bonum historiae parentem ipsum non satis intellexisse, qualia essent, quae summa cum fide posteritati tradenda suscepisset. Herodotus enim mirabundus enarrat, quae si rem penitus perspexisset, haudquaquam mirifica futura erant. Clisthenes choros tragicos, qui ante eum e more Sicyoniorum Adrasti fata lugubria canebant, Baccho restituit; Her. 5, 67 χοροὺς τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε. Quomodo ad Adrastum chori illi unquam transferri potuerint, nullo verbo Herodotus indicat. Iam vero nostris temporibus Welckeri, viri eximii, acumine factum est, ut huius rei caussa in clarissima luce collocata sit. Welckerus in opere praeclaro "Griech. Götterlehre" I, 448 et III, 38 docuit, ab Adrasti Talai filii nomine distinguendum esse vetus Bacchi apud Sicyonios cognomen "Adresti". Huic igitur Baccho Adresto a Sicyoniis remota antiquitate choros tragicos actos esse, qui fata eius et mortem cecinerint. Progrediente deinde tempore Adrasti, Talai filii, nomen partim poetarum carminibus, partim hominum fama ad Sicyonios delatum esse ibique percrebuisse. Paullatim igitur, confusione orta, Adrasti herois nomen et imaginem ita in dei Adresti locum irrepsisse, ut etiam chori tragici, res maxume Bacchica, in Adrastum Talaionidam transferrentur. Adsensus est Welckero Bursianus, Geograph. Graec. II, 28 extr.

13. Clisthenes quomodo personatum Adrastum, Talai filium, fucatis honoribus expulerit, Bacchum Adrestum postliminio reduxerit.

Welckeri inventum dici vix potest, quam sit pulchrum et fructuosum. Sed antequam eo plene utamur, unus inde naevos removendus est. Welckerus vocem Ἄδρηστος infelici veriloquio ab Ἄδραστος distinguens illam repetit ab ἁδρός componitque cum Ἁδρεύς.

Etymol. Magn. p. 18, 36 Ἁδρεὺς δαίμων τις περὶ τὴν Δήμητραν ἀπὸ τῆς τῶν καρπῶν ἁδρύνσεως. Hesiodus ἔργα v. 473 ὧδέ κεν ἁδροσύνῃ στάχυες νεύοιεν ἔραζε. Formam derivationis eandem censet, quae sit in δειπνηστός, δορπηστός. Sed hoc minus rectum. Ἄδρηστος nulla re ab Ἄδραστος differt nisi Ionismo. Apud Herodotum 1, 35 Phryx ille, qui Croesi filium Atyn occidit, cui nihil quidquam cum Baccho commune, Ἄδρηστος vocatur. Adrastus autem, id quod nemini dubium unquam dubium fuit, significat eum, cui nemo effugere, quem nemo cursu evitare potest. Dea clarissima est idem significans Ἀδράστεια, fati inevitabilis vis. [Aristot.] de mund. p. 401, B, 12 Ἀδράστειαν δὲ ἀναπόδραστον αἰτίαν οὖσαν. De urbe et terra Adrastea, in qua Adrastus regnat, Troianorum socius Il. β, 828: οἳ δ' Ἀδρήστειαν εἶχον καὶ δῆμον Ἀπαισοῦ || . . . τῶν ἦρχ' Ἄδρηστος. cf. Strabon. XIII, 586 et 588 Ἀδραστείας πεδίον et Marquardt, Cyzicus, Berol. 1836 p. 103; Baumeister, de Atye et Adrasto, Lips. 1860 p. 11. Ab eadem significatione, qua Adrastus vim significat inevitabilem ("ineffugibilem" vocat Appuleius de mundo p. 431 Hildebr. cf. Marq. p. 107), Adrestos cognomen Bacchi apud Sicyonios petitum est. Qui Penthei, Lycurgi aliorum fata reputarit, hoc nomen minime alienum a Bacchi natura iudicabit. Hoc si concedatur, iam illud egregie illustratur, quod Doricae factionis theologi Sicyone fecerunt: Adrastus Talaionida sensim substitutus est Baccho; mox etiam fata Adrasti pro Bacchi fatis cantata sunt. His omnibus perpensis Clisthenis quoque factum rectius diiudicabitur. Is minime caeco quodam impetu in Adrastum saeviit, quemadmodum secundum Herodoti narrationem videri possit; sed quod iustum erat, peregit: Adrastum fucato nitore spoliavit, Bacchum in sua iura et ornamenta postliminio redire iussit.

14. Doriensium dogmata nonnulla subtiliora de principum familiarum aetatis heroicae iure hereditario.

His rebus, quas modo enarravimus, et eis, de quibus Herodotus tradit, Clisthenes Adrasti auctoritatem graviter sane percusserat; sed hi ictus externa tantum decora feriebant. Adrasti imago altius in animis insederat, quare, ut funditus eius memoria expelleretur, ad imas radices securis admovenda erat. Adrasti autem memoria ea maxume re nitebatur, quod ex eius olim apud Sicyonios regno legitimo suae dominationis ius et originem legitimam Dorienses derivabant. Itaque plurimum semper curae in ea opera insumptum est, ut quam bene hereditario iure munitus ad regnum apud Sicyonios Adrastus accessisset, accurate ostenderetur. Adrastus igitur duplici propinquitatis vinculo Polybo regi coniunctus est: primum nepos est, nam Lysianassa, Talai uxor, Adrasti mater, filia est Polybi, Paus. 2, 6, 6 Πόλυβος Ταλαῷ ... Λυσιάνασσαν τὴν θυγατέρα ἔδωκε. deinde gener est Polybi, nam materteram suam, matris sororem natu minorem, in matrimonium duxerat, Sch. Pind. p. 494 init. Notum est, hoc saepius in hominibus temporum heroicorum inveniri, ut materteris copulentur. Docta est ea de re adnotatio in Schol. Iliad. λ, 226 ad Aristarchi διπλῆν. cf. Eustath. ad Il. p. 776, 63. Nec fugit res Valckenarium in adnot. ad Schol. Eurip. Phoen. p. 181.

15. Clisthenes quid molitus sit, ut dogma de Adrasti post Polybum regno legitimo everteret.

His igitur fabularum praesidiis munita erat Adrasti memoria. Sed hunc quoque murum machinis suis Clisthenes perrumpere ausus est. Erant Sicyone veteres regum indices, quibus regum nomina ab antiquissimis temporibus ad Heraclidarum usque adventum consignata erant. Hos fastos eum in modum immutare et novos reddere insituit, ut Adrastus a Polybo dimidiati saeculi spatio diiungeretur et ut de nullo iam inter hos viros propinquitatis vinculo cogitari posset. Hoc artificio id ipsum, quod Clisthenes ardentissime optabat, plane efficiebatur. Secundum hunc enim indicem Adrastus a veteribus Sicyoniorum regibus alienus erat et regnum apud Sicyonios non ut Polybi heres legitimus, sed ut raptor sceptri regii, invasione hostili facta, obtinuerat. Clisthenes igitur ut tanti moliminis rem perficeret, non temere nec cupiditate Adrasti exturbandi occaecatus, sed egregia, qua omnino praeditus fuit, prudentia propositum executus est. Fastos enim regios ita disposuit et supplevit, ut Sicyoniorum regum anagrapha omnium postea eruditorum, qui Graecis temporibus ordinandis operam darent, summum plausum ferret et ab omnibus ad tempora definienda adhiberetur. Apollodorus et Castor Clisthenis anagrapham in sua opera receperunt.

16. De eximio Frickii invento, quo fastos Sicyoniorum regum Eusebianos a Clisthene adornatos ostendit.

De hoc Clisthenis eximio merito ut recte nunc iudicari possit, id invento praestantissimo debetur viri inprimis sagacis et ingeniosi, Caroli Frick, qui in Fleckeiseni Annalium vol. 107 (1873) p. 707 sqq. ostendit, regum Sicyoniorum anagrapham, quam habet Eusebius, Clistheni deberi. Frickius Clistheni, ut haec moliretur, eam potissumum caussam fuisse censet, quod regum Argivorum, Agamemnonis et successorum, qui ante Heraclidas Sicyone quoque dominati sint, memoriam nominibus eorum e fastis sublatis oblitterare voluerit. Nam Clisthenes Argivorum odio flagrabat; deinde carminum antiquorum epicorum testimonio constabat, Agamemnonem olim Sicyone quoque regnasse, Il. β, 569 οἳ δὲ Μυκήνας εἶχον . . . || καὶ Σικυῶν' . . . τῶν . . . ἦρχε Ἀγαμέμνων. Hanc ignominiam ut a Sicyoniis abstergeret, Clisthenem fastos Sicyonios immutavisse. Lubentissume sane concedo, hoc consilium Clistheni obversatum esse. Desunt enim sane in Eusebii anagrapha Sicyonia Hippolyti et Lacestadae Agamemnonis clientium nomina, et in eorum locum alia substituta sunt. Notum praeterea est, Homeri quoque carmina, quae tam ingratae rei testimonium quasi immortale continerent, ab Sicyoniorum republica Clisthenem relegasse. Sed accessit in Clisthenis animo ad hoc consilium alterum illud, quo non minus, opinor, immo magis etiam homo pungebatur: ut maxume sibi invisum adversarium Adrastum, Doriensium numen tutelare, legitimae in regno successionis gloriola spoliaret et notam ei peregrinitatis inureret.

17. Clisthenis anagrapha Sicyonia quantum apud veteres eruditos plausum tulerit cum aliorum tum Varronis exemplo demonstratur.

Iam igitur quomodo propositum suum executus sit Clisthenes, exponendum est. Fastorum regiorum Sicyoniorum nos duplex exemplar habemus: alterum, quod paullo brevius est succinctiusque, apud Pausaniam 2, 5, 5 ad 2, 6, 7; alterum paullo amplius nonnullisque nominibus auctius apud Eusebium Can. Chronic. p. 11—56 ed. Schoene. Eusebius p. 56 dicit, se sua ex Castore hausisse: *Castoris Chronographi de Sicyoniorum imperio.* Castor rursus Apollodori Atheniensis opere usus est, qui eundem, quem Castor Eusebio suppeditavit, ipse quoque regum indicem proposuerat; Syncellus vol. I, 183, 3 ed. Dind. ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς ἔτη ,α, ὡς Ἀπολλόδωρος καὶ ἕτεροι, ἐν οἷς καὶ Εὐσέβιος, ἔγραψαν. conf. Hist. Graec. fragm. ed. Muell. I, 442 et Ioannem Antiochenum in eiusdem operis vol. IV, 547, 13 §. 3. Index regum, qui est apud Eusebium praeterea egregium testem nactus est M. Terentium Varronem, qui in opere "de gente populi Romani" cum alia regna vetusta, tum Sicyoniorum regum seriem enarraverat. Augustinus de Civ. Dei XVIII, 2 med. *Erat etiam tempore illo regnum Sicyoniorum admodum parvom, a quo ille undecunque doctissumus Marcus Varro scribens de gente populi Romani, velut antiquo tempore, exorsus est. Ab his enim Sicyoniorum regibus ad Athenienses pervenit, a quibus ad Latinos, inde ad Romanos.* Varronis ex hoc opere apud Augustinum Civ. Dei XVIII cap. 2—11 fragmenta, quibus regum nomina adferuntur, planissume cum Eusebio consentiunt, a Pausania vero haud dubie discrepant. Velut Augustinus 18, 11 e Varrone affert: *apud Sicyonios Marathus.* Ac Marathi seu Marathii nomen Eusebius habet vol. II, 27 ed. Schoene; item Syncellus I, p. 234, 1 ed. Dind. Σικυωνίων ιε' ἐβασίλευσε Μαράθιος ἔτη κ'. Apud Pausaniam 2, 6, 5 nullus est rex Marathus; nec de Marathone Epopei filio, a Pausania bis commemorato 2, 1, 1 et 2, 6, 5, cogitari potest, nam hunc Marathonem non regnasse clara voce testatur 2, 1, 1 Μαραθῶνα ... τὸν Ἐπωπέως ..., φεύγοντα ἀνομίαν καὶ ὕβριν τοῦ πατρός, ἐς τὰ παραθαλάσσια μετοικῆσαι τῆς Ἀττικῆς.

18. Praeter Clisthenis anagrapham aliam quandam vetustiorem, Pindaro probatam, in occulto viguisse. Clisthenis egregium de mille annorum spatio inventum.

Iam igitur Frickius optime ostendit, Pausaniae indicem fluxisse e volgari apud Sicyonios fama, quae licet Clisthenis index multorum, eruditorum potissumum, assensum tulerit, nunquam plane intermortua sit. Atque ab hac quidem parte Pindarus — πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων — stetit. Alterius eiusque plenioris indicis originem ad Clisthenem revocandam esse. Vetustiores illi et populares fasti apud Pausaniam sine certa lege ex patriis apud Sicyonios fabulis compositi sunt; in Clisthenis regnorum tabula summa inest ars et doctrina. Eam igitur nunc accuratius nosse oportet, ut universam illam telorum officinam excutiamus, quibus Adrastum Clisthenes obruit. Indicis regum, quem Clisthenes confecit, duos potissimos fontes habemus, primum Eusebium in versione Armenia et Hieronymiana

in Schoenii praeclara editione vol. II p. 11—56, deinde apud Syncellum I p. 182—287. ed. Dindorf. Clisthenes igitur rem ita instituit, ut temporis spatium a primo primi regis Aegialei anno usque ad Heraclidarum, Phalcae potissumum, ad Sicyonios adventum mille annorum faceret. Syncellus p. 182, 3 ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Σικυωνύων ἀρχῆς ἔτη ,α. et p. 287, 10 ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς ἔτη χίλια. Antiquissimum igitur praedicat Syncellus Sicyoniorum imperium p. 181, 15 πρώτη καὶ πάντων παλαιοτάτη ἀνεγράφη ἡ Σικυωνίων ἀρχή, ἧς πρῶτος ἡγήσατο Αἰγιαλεύς. Hos mille annos ita distributos videmus, ut primum reges XXVI enumerentur, addito annorum, quibus quisque regnavit, numero. Hisce regnis, postremum autem est Zeuxippi regis, explentur anni 967. Sync. p. 182, 1 ἡ Σικυωνίων βασιλεία ἤρξατο ἀπὸ πρώτου βασιλέως Αἰγιαλέως, ἕως κϛ' βασιλέως Ζευξίππου, ἐπὶ ἔτη διαρκέσασα ϡξζ'. Relinquuntur igitur ex mille annorum numero anni 33. Eis triginta tribus annis secundum Clisthenem nulli reges fuerunt, immo sic instituta res est, ut qui eo tempore sacerdos Apollinis Carnei esset, universae Sicyoniorum reipublicae cum regia potestate praeesset. Eorum sacerdotum sex deinceps in summo magistratu videmus; septimus Charidemus primo magistratus sui anno, cum sumptum, quem fieri oporteret, tolerare non posset, effugit. Eodem hoc anno, quo Charidemus fugit, Phalces Heraclida Sicyonem occupavit.

19. Sex sacerdotum Carnei nomina in fine anagraphae posita documento sunt, Clisthenem cum sacerdotibus de anagrapha mutanda pactum esse.

De his sacerdotibus Carnei multorum testimonia extant: Sync. p. 182, 10 μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἕξ. οὗτοι ἱεράτευσαν ἔτη λγ'. μεθ' οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἔφυγε. conf. Sync. p. 287, 8. Versio Armenia Eusebii vol. II p. 56 ed. Schoene: *Disposuimus singillatim Sicioniorum reges initium facientes ab Egialeo primo rege, et cessavimus in Zeuxippo. Reges tenuerunt annis 967. Postque reges sacerdotes Carnii constituti sunt sex, qui tenuerunt sacerdotium annis 33. Post quos sacerdos constitutus est Aridemus, qui sumptibus non subsistens fugitivus factus est.* Felicissimo hercle casu accidit, ut eorum sacerdotum omnium nomina et annorum, quibus munere functi sunt, numeros traditos habeamus duorum testium merito, primum in Excerptis ex Eusebii Chronicorum lib. I ap. Cramer., Anecd. Par. II p. 135, apud Schoenium vol. I p. 176, deinde in Excerptis Latinis Barbari apud Schoen. vol. I Appendicum p. 217. Excerpta Crameriana haec habent nomina cum annis sacerdotum p. 176 ed. Sch. ὧν πρῶτος ἱερεύσατο Ἀρχέλαος ἔτος α'... Αὐτομέδων ἔτος α'... Θεόκλυτος ἔτη δ'... Εὔνεος ἔτη ϛ'... Θεόνομος ἔτη θ'... Ἀμφιγύης ἔτη ιη'. ἕβδομος Χαρίδημος..., ἀφ' οὗ ἐπὶ πρώτην Ὀλυμπιάδα ἔτη τνα' (τνβ' A. de Gutschmid). Haec nomina primo adspectu nil quidquam lucri adferre videantur nec mirum sit, si quis tales quisquilias curantem cum eo comparet, qui Hecubae matrem et Anchemoli nutricem scrutetur. Sed non est ita. Primum certe nomen quantivis pretii est. Frickius enim in commentatione supra memorata pag. 711 hoc quoque egregie coniecit, Clisthenem, cum fastorum regiorum immutandorum consilium agitaret,

pactum et foedus quasi cum Carnei sacerdotibus fecisse, quom hoc ei constaret, nisi sacerdotum comprobatio accessisset, ea quae moliretur, nunquam apud posteritatem rata futura esse. Atqui hoc pactum tale esse oportebat, quod sacerdotibus quoque utile et honorificum videretur. Quamobrem Clisthenes triginta illorum, qui post regum finem relinquebantur, annorum hunc usum illis proposuit, ut ipsorum vetustissimi illi collegae sex summam in republica dignitatem cum sacerdotio Carnei coniunctam tenuisse dicerentur.

20. Foedus a Clisthene cum sacerdotibus ictum stirpis et originum communione niti. *Archelai*, primi e sacerdotibus, nomen argumento est, sacerdotes ex *Archelaorum* tribu electos esse.

Haec Frickii coniectura mirificum in modum, quod virum eruditissimum ni fallor fugit, eius e sex illis sacerdotibus, qui primum locum obtinet, nomine Archelao confirmatur. Narrat enim Herodotus, Clisthenem e tribu non Dorica Aegialensium oriundum fuisse; huic suae veterum incolarum tribui, cum Doriensium tribubus nomina ridicula et contumeliosa inderet, Clisthenem honorificentissumum Archelaorum nomen fecisse, Her. 5, 67 ταύτῃ δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο. Hoc nominum consensu clare evincitur, Carnei sacerdotes a Clisthenis partibus stetisse. Illud quoque eadem opera satis certo colligere possis, ex veteri Aegialensium tribu Carnei Apollinis sacerdotes creari solitos esse. Erat autem hoc sacerdotium haud dubie in certis quibusdam familiis hereditarium. Totus hic locus de sex illis Carnei sacerdotibus tam fructuosus est, ut facere non possim, quin unam adhuc rem commemorem ad rerum sacrarum in Peloponneso historiam inprimis gravem. Sex illi sacerdotes Apollinis Carnei in illa apud Eusebium regnorum enumeratione in eo loco positi sunt, ut Heraclidarum adventum, Phalcae inprimis regnum, proxime praegrediantur. Hoc nunquam ita factum esset, nisi certo illis antiquis temporum dispositoribus constitisset, Apollinis Carnei cultum iam ante Doriensium adventum Sicyone floruisse. Confirmantur igitur nunc ea, quae O. Muellerus, Orchom. [2] p. 326 pridem praesagiente animo docuit.

21. Clisthenes cur tria vetustioris anagraphae regum nomina, Hippolyti, Lacestadae, Coroni, sustulerit et in suam anagrapham non receperit.

Clisthenes igitur postremos triginta tres anagraphae suae annos tanquam tributum debitum sacerdotibus Carnei, ut eorum sibi benevolentiam conciliaret, addixit. Iam quemadmodum ipsorum regum annos 967 disposuerit, videndum est. Pausaniae anagrapha nomina habet regum XXIII; Clisthenis index nomina XXVI. Primum Clisthenes duo nomina omisit, quae postremo loco Pausanias 2, 6, 7 posuit, Hippolyti et Lacestadae, qui Argorum regibus se subiecerant. Eorum regum nomina Clisthenem ex annalibus sustulisse, ut alienae dominationis ignominiam aboleret, rectissime coniecit Frickius in Fleckeiseni Annal. vol. 107 p. 708. Praeterea Coronum regem, quem vetus

apud Pausaniam 2, 5, 8 anagrapha habet, item sustulit Clisthenes, quod cur fecerit, non tam facile dictu est. Pausanias, qui omnino populares et patrias de regibus Sicyoniis fabulas e volgi fama laudabili studio collegit et servavit, Coronum Apollinis et Chrysorthae, Orthopolidis regis filiae, filium fuisse tradit, qui duos ipse filios Coracem et Lamedontem genuerit; Paus. 2, 5, 8 Ὀρθοπόλιδι δὲ θυγάτηρ γίνεται Χρυσόρθη· ταύτην τεκεῖν νομίζουσιν ἐξ Ἀπόλλωνος, καὶ ὁ παῖς ὠνομάσθη Κόρωνος. Κορώνου δὲ γίνονται Κόραξ καὶ νεώτερος Λαμέδων. Clisthenes Coronum sustulit, ut locum faceret regibus ab ipso intrusis, Marathio et Maratho. Haec nomina licet in vetustam regum anagrapham recepta non sint, popularia tamen et nota Sicyone fuerant. Eis haud dubie vetustum quoddam Sicyoniorum cum Atticis populis commercium significatur. De Marathone Eumelus cecinerat et eius fata et migrationes Pausanias enarrat 2, 1, 1 et 2, 6, 5. Clisthenes autem ex quo Agaristam filiam Megacli, Alcmaeonis filio, in matrimonium dederat, vetere illo Atticarum et Sicyoniarum fabularum conexu delectatus videtur. Itaque hos heroes ex parte Atticos Corono substituit. Iam igitur si in universum Pausaniae anagrapham cum Clisthenea apud Eusebium comparemus: tribus nominibus eorum, quae sunt apud Pausaniam, caret Clisthenis tabula; atque sex rursus inveniuntur apud Clisthenem, quae desunt apud Pausaniam.

22. Clisthenis inventum, quo mille annorum spatium coniunctis Sicyoniorum regum et sacerdotum regnis constituit, egregium veteris chronologiae fundamentum factum esse.

Sed non in ea profecto re acquievit Clisthenes, ut veterem anagrapham nonnullis nominibus interpolaret. Immo maius quid aggressus est. Clisthenes omnino hoc propositum secutus videtur, ut antiquae chronologiae fundamenta iaceret. Quare una maxume re Clisthenis anagrapha excellit: computationis artificio; eo potissimum factum est, ut tantum apud eruditos plausum nancisceretur et chronologiae studiosorum animos in se converteret. Totum spatium a Sicyonis urbis primordiis ad Heraclidarum adventum mille annorum fecerat. Hoc spatium Clisthenes divisit in viginti sex regum regna annorum 967, et sacerdotum regnum annorum 33. In universum igitur regna sunt XXVII, in quae dividitur totum spatium. Iam si quaeras, cur hunc potissumum numerum Clisthenes stabilierit, verisimillimum videbitur, eum hoc fecisse eo consilio, ut regnorum numerus aetatium numero, quo opus esset ad mille annos explendos, accurate responderet. Mille anni si in 27 aetates dividantur, unaquaeque aetas annorum erit $37^1/_{27}$. Haec ratio sane non convenit plane cum Herodoti ratione, qui unam aetatem annorum $33^1/_3$ esse docet, Her. 2, 142 γενεαὶ μὲν τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεά ἐστιν. Sed vetustiora ante Herodotum tempora amplioribus paullulum finibus aetates circumscribebant, neque in omnibus anagraphis idem semper singulis aetatibus annorum numerus tribui solet.

23. Ad mille annorum spatium explendum Clistheni aliquot regum nomina addenda erant. Ea nomina unde hauserit.

Iam vero opera danda est, ut in Clisthenis illa studia prorsus nos insinuemus, quibus hoc efficere cupiit, ut Adrastum cuius nomen a teneris unguiculis Sicyonii imbiberant, loco pelleret. Quare nunc regum seriem a Clisthene constitutam cum vetustiore illa apud Pausaniam accuratius contendamus. Ac primum quidem reges octo primi plane eidem sunt Pausaniae et Eusebio. Anni apud solum Eusebium additi sunt. Sunt igitur: Aegialeus annis 52; Europs a. 45; Telchin a. 20 (Syncellus p. 191, 9 κθ'); Apis a. 25; Thelxion a. 52; Aegydrus a. 34; Thurimachus a. 45; Leucippus a. 53. Iam nonus sequitur apud Eusebium Messapus a. 47. Syncellus p. 196, 10 Σικυωνίων θ' ἐβασίλευσε Μέσσαπος ἔτη μζ'. Hunc Varro apud Augustinum agnoscit Civ. Dei 18, 4 *Regnantibus Assyriorum decimo rege Baleo, et Sicyoniorum nono Mesappo, qui etiam Cephisos a quibusdam traditur.* Quaeri potest, unde Messapus in hunc indicem pervenerit. Sapit ille fabricam Clisthenis, nam e Boeotia sumptus est. Scimus autem Clisthenem mutuum fabularum inter Sicyonios et Boeotios commercium excoluisse. Eodem modo Melanippum heroem, Astaci filium, Thebis Sicyonem adsciverat, Herod. 5, 67. De Messapo Strabo IX, 405 ἐν τῇ 'Ανθηδονίᾳ Μεσσάπιον ὄρος ἐστὶν ἀπὸ Μεσσάπου, ὃς εἰς τὴν 'Ιαπυγίαν ἐλθὼν Μεσσαπίαν τὴν χώραν ἐκάλεσεν. cf. O. Muell. Orch. [2] p. 18 et 92.

Et multa sane sunt locorum et rerum in locis nomina ambabus terris communia; ut nunc taceam de Asopo fluvio, inprimis notabilis est "Plataeae" pagus; nam novit Strabo Plataeenses Sicyonios, Str. IX, 412 init. ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Σικυωνίᾳ δῆμος Πλαταιαί, ὅθενπερ ἦν Μνασάλκης ὁ ποιητής. Huc accedit, qua de re egregie exposuit Unger, Paradoxa Thebana p. 363 extr., quod Sicyon urbs quaedam in Boeotia memoratur, in qua ipsa quoque Pythia agebantur. Schol. ad Clement. Alexandr. vol. IV, p. 108 ed. Klotz: Χοιροψάλας Διόνυσος ἐν Σικυῶνι τιμᾶται τῆς Βοιωτίας, ὡς Πολέμων ἐν τῇ πρὸς Ἄτταλον ἐπιστολῇ. Eiusdem urbis Boeoticae memoria extat apud Sch. Pind. Ol. XIII, p. 288 init. ἡ Σικυὼν, ἔνθα ἤγετο τὰ Πύθια. τῆς Βοιωτίας δὲ ἦν αὕτη πόλις et ibid. ad v. 155 ἡ δὲ Σικυὼν Βοιωτίας, ἐν ᾗ τὰ Πύθια ἄγεται, quae Boeckhius ut „nimis imperita" delenda iudicat, recte vero defendit Ungerus l. s. Haec omnia suadent, ut Messapum a Clisthene, veterum Boeotiae luminum et decorum studioso, e Boeotia ad interpolandam veterem anagrapham accitum credamus.

SCHOLAE

SECVNDVM ORDINES DISCRIPTAE

I. ORDINIS THEOLOGORVM CATHOLICORVM

Professores ordinarii

ANDREAS MENZEL Dr. *Publice* I. Encyclopaediam theologicam tradet bis p. h. h. IX. *Privatim* II. Theologiae moralis partem II tractabit quater p. h. h. IX.

FRANCISCVS HENRICVS REVSCH Dr. *Publice* I. De versionibus sacrae scripturae latinis et germanicis disseret diebus Merc. et Sat. h. X. *Privatim* II. Genesin enarrabit diebus Lun. Mart. Iov. Ven. h. X.

IOSEPHVS LANGEN Dr. *Publice* I. S. Pauli epistolas ad Thessalonicenses interpretabitur semel p. h. h. XI. *Privatim* II. S. Ioannis evangelium exponet quater p. h. h. XII. III. Historiae ecclesiasticae P. I quinquies p. h. h. XI.

HVBERTVS THEOPHILVS SIMAR Dr. *Privatim* I. Theologiae dogmaticae p. I docebit sexies p. h. h. VIII. *Privatim* II. Theologiae moralis p. II tractabit quinquies p. h. h. IX. *Privatissime et gratis* III. Exercitationes catecheticas moderabitur semel p. h. h. V.

HENRICVS KELLNER Dr. *Publice* I. Archaeologiam christianam docebit bis p. h. h. III. *Privatim* II. Historiae ecclesiasticae partem I enarrabit quinquies p. h. h. IX.

[illegible] ANCISCVS KAVLEN Dr. *Publice* I. Libros Regum interpretabitur dieb. Lun. Mart. h. XII. *Privatim* II. Introductionis in Sacram Scripturam partem priorem tradet dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IV. III. Theologiae pastoralis partem alteram docebit dieb. Merc. Iov. Ven. h. XII. *Privatissime et gratis* IV. Exercitationes homileticas moderari perget d. Sat. h. XII.

II. ORDINIS THEOLOGORVM EVANGELICORVM

1. *Professores ordinarii*

IOANNES PETRVS LANGE Dr. *Privatissime et gratis.* Hermeneuticen biblicam exponet bis p. h. dieb. Lun. et Mart. h. IX.

GVILELMVS LVDOVICVS KRAFFT theol. Dr. *Publice* I. Historiam ecclesiae aevi recentissimi ab anno huius saeculi XIV usque ad nostra tempora tradet bis p. h. d. Sat. h. IX et X. *Privatim* II. Historiae ecclesiasticae partem priorem usque ad Caroli M. tempora enarrabit quinquies p. h. h. X.

GVILELMVS IVLIVS MANGOLD theol. Dr. *Publice* I. Epistolam Iacobi semel p. h. die Saturni h. XI et XII. *Privatim* II. Epistolam ad Romanos datam quater p. hebd. dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XI interpretabitur. III. Symbolicen comparativam quater p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII tradet.

ADOLPHVS HERM. HENR. KAMPHAVSEN Dr. *Publice* I. Seminarii theologici exercitationes ad Vet. Test. spectantes moderabitur. *Privatim* II. Librum Iobi explicabit quater p. h. h. VIII. III. Historiam populi Israelis narrabit d. Lun. Mart. Iov. h. XI. IV. Introductionem in Novum Test. tradet quinquies p. h. h. XII.

THEODORVS CHRISTLIEB theol. et phil. Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii regii tam homileticas quam catecheticas moderari perget d. Lun. et Merc. *Privatim* II. Theologiae practicae partem priorem h. e. principia, cultus evangelici doctrinam et artem catecheticam tradet sexies h. IX.

GVILELMVS FRIDERICVS BENDER Dr. *Publice* I. De religione populorum, qui naturales appellantur, disseret semel die Mart. h. IX. *Privatim* II. Historiam religionum comparativam tradet ter dieb. Merc. Iov. Ven. h. IX. III. Theologiam moralem docebit quater dieb. Mart. Merc. Iov. Ven. h. X.

2. *Professores extraordinarii*

CAROLVS BENRATH theol. Dr. *Privatissime et gratis* I. Librum Lutheri 'An den christlichen Adel der deutschen Nation' interpretabitur semel p. h. h. p. i. *Privatim* II. Historiam ecclesiasticam medii aevi (800—1517) quater h. V enarrabit.

CAROLVS BVDDE theol. Dr. *Privatissime et gratis* I. Exercitationes hebraicas moderabitur bis h. p. h. VII. *Privatim* II. Librum Geneseos interpretabitur quater p. h. h. VIII.

3. *Privatim docens.*

FRIDERICVS SPITTA theol. Lic. *Privatim* I. Apocalypsin Ioannis explicabit bis, die Merc. h. XI et XII. *Privatim* II. Artem homileticam docebit bis terve die Merc. h. VIII et die Saturni h. VII et VIII.

III. ORDINIS IVRECONSVLTORVM

1. *Professores ordinarii*

HVGO HAELSCHNER Dr. *Privatissime et gratis* I. In Seminario regio exercitationes iuris criminalis moderabitur d. Lun. h. V et VI. *Privatim* II. Doctrinam processus criminalis tradet quater p. h. h. VIII. III. Ius naturae sive philosophiam iuris docebit quinquies p. h. h. IX.

IOH. FRIDERICVS DE SCHVLTE Dr. *Publice* I. Capita iuris ecclesiastici selecta tradet die Lun. h. VIII et IX. *Privatim* II. Ius ecclesiasticum Catholicorum atque Evangelicorum tradet diebus Mart. Merc. Iov. Ven. h. IX. III. Ius privatum germanicum tradet diebus Mart. Merc. Iov. Ven. h. X.

GVILELMVS ENDEMANN Dr. *Publice* I. Processum civilem extraordinarium et concursus docebit d. Sat. h. XI et XII. *Privatim* II. Processum civilem ordinarium quinquies h. XI. III. Ius publicum Germaniae quinquies h. XII. IV. Ius quod attinet ad vias ferro stratas d. Mart. et Ven. h. IV et V.

AVGVSTVS BECHMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationes iuris civilis moderabitur die Sat. h. VIII et IX. *Privatim* II. Institutiones et historiam iuris Romani docebit quinis diebus h. X et XI.

HERMANNVS HVEFFER Dr. *Publice* I. Ius bonorum ecclesiasticorum tam ex iuris communis quam ex recentiorum legislationum imprimis Borussiae et Francogalliae praeceptis tradet die Mart. et Iov. h. IV. *Privatim* II. Ius gentium quater p. h. h. XI exponet.

CONRADVS HVBERTVS HVGO LOERSCH Dr. *Publice* I. Historiam fontium iuris Germanici tradet die Merc. h. X. *Privatim* II. Historiam iuris et imperii Germanici docebit diebus Lun. Mart. Iov. Ven. h. X. III. Ius mercatorium, maritimum et cambiale exponet quinquies dieb. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IX.

ERNESTVS ZITELMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationibus exegeticis praeerit die Mart. h. V et VI. *Privatim* II. Pandectarum partes priores quaternis diebus h. XI et XII. III. Ex Pandectarum parte posteriore ius hereditarium ternis diebus docebit h. VIII.

2. *Professores extraordinarii*

ALFREDVS NICOLOVIVS Dr. commeatu impetrato scholas non habere perget.

RVDOLFVS KLOSTERMANN Dr. *Publice* I. De iure auctoris disseret die Merc. h. XII. *Privatim* II. Ius administrationis tradet ter p. h. X.

SIGMVNDVS SCHLOSSMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. Exercitationes in corpore iuris civilis interpretando moderabitur die Lun. h. IX. *Privatim* II. Pandectarum partes priores et eas quibus de rerum dominio et de iuribus in re aliena nec non de obligationibus tractatur quater p. h. h. X et XI docebit. III. Ius criminale Germanicum quater p. h. h. VIII tradet.

3. *Privatim docentes*

PAVLVS IOERS Dr. *Gratis* I. Exercitationes historicas habiturus commilitonibus legem XII tabularum interpretandam proponet semel h. p. st. II. Pandectarum partes selectas docebit bis h. p. st.

ERNESTVS LANDSBERG Dr. *Gratis* I. De iure Romano, quomodo in Germania invaluerit, disseret semel h. p. st. *Privatim* II. Ex pandectarum parte altera ius, quod ad familias pertinet, tractabit bis h. VIII.

IV. ORDINIS MEDICORVM

1. *Professores ordinarii*

GVSTAVVS VEIT Dr. *Publice* I. Gynaecologiae partem tradet d. Merc. h. VII. *Privatim* II. Medicinam forensem docebit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VII. III. Exercitationes practicas in clinico gynaecologico moderabitur quotidie h. XII.

FRANCISCVS DE LEYDIG Dr. *Publice* I. Animalium vertebratorum historiam evolutionis tradet semel d. Ven. h. IV. *Privatim* II. Anatomiae comparatae partem primam docebit d. Lun. Merc. Iov. h. IV.

EDVARDVS PFLVEGER Dr. *Publice* I. Seminarium physiologicum quotidie moderari perget. *Privatim* II. Physiologiam generalem specialisque partem primam i. e. animalem d. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IX docebit. III. Cursum physiologiae chemicae d. Mart. et Ven. h. II et III habebit.

HVGO RVEHLE Dr. *Publice* I. De morbis cerebri disseret d. Ven. h. XII. *Privatim* II. Clinicum et policlinicum medicum moderabitur quotidie h. X$^3/_4$ ad XII.

CAROLVS KOESTER Dr. *Privatissime et gratis* I. Laboratorium pathologicum moderabitur quotidie. *Privatim* II. Pathologiam generalem quater h. VIII, semel h. V docebit. III. Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae cum exercitationibus rite obducendi cadavera bis h. IV et V instituet. IV. Cursum microscopicum anatomiae pathologicae bis h. VII et VIII habebit.

THEODORVS SAEMISCH Dr. *Publice* I. De oculi morbis interioribus disseret adiunctis demonstrationibus pathologicis anatomicis d. Iov. h. II. *Privatim* II. Clinicum ophthalmiatricum moderabitur d. Lun. Mart. Ven. h. VIII. III. Cursum ophthalmoscopicum instituet d. Merc. h. II et h. III. IV. Cursum functionum oculi perturbatarum diagnosticum habebit d. Iov. h. VIII.

CAROLVS BINZ Dr. *Privatissime et gratis* I. Laboratorium pharmacologicum moderabitur quotidie. *Privatim* II. Pharmacologiae dimidiam partem una cum Formulari d. Lun. Mart. Iov. et Ven. h. III docebit.

ADOLPHVS LIBER BARO DE LA VALETTE ST. GEORGE Dr. *Publice* I. Laboratorium anatomicum una cum NVSSBAVM P. E. moderari perget quotidie. *Privatim* II. Anatomiam generalem tradet d. Lun. Merc. Ven. h. VII. III. Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum NVSSBAVM P. E. instituet d. Mart. Iov. Sat. h. VII. IV. Cursum microscopium d. Lun. et Ven. h. VIII habebit.

FRIDERICVS TRENDELENBVRG Dr. *Publice* I. Chirurgiae specialis capita selecta tradet d. Ven. h. V. *Privatim* II. Clinicum chirurgicum moderabitur quotidie h. IX—X$^3/_4$. III. Cursum operationum chirurgicarum una cum DOVTRELEPONT P. E. instituet quotidie h. VI et VII.

2. *Professor ordinarius honorarius*

WERNERVS NASSE Dr. *Privatim:* Clinicum psychiatricum moderabitur semel die Merc. h. V et VI.

3. *Professores extraordinarii*

HERMANNVS SCHAAFFHAVSEN Dr. *Publice* I. Generis humani historiam primitivam tractabit bis p. h. h. III. II. Encyclopaediam artis medicae tradet semel p. h. h. III. *Privatim* III. Demonstrationes et exercitationes microscopicas physiologiam generalem illustrantes ter p. h. h. III moderabitur.

IOSEPHVS DOVTRELEPONT Dr. *Publice* I. De morbis syphiliticis aget d. Iovis h. IV. *Privatim* II. Chirurgiam generalem tradet d. Mart. h. VII, d. Merc. et Sat. h. VIII. III. Clinicum morborum cutis et syphiliticum moderabitur d. Merc. et Sat. h. XII. IV. Cursum operationum chirurgicarum una cum TRENDELENBVRG P. O. instituet quotidie h. VI et VII.

CAROLVS FINKELNBVRG Dr. *Publice* I. Psychiatriam generalem tradet semel d. Lun. h. VI. II. De morbis ex infectione ortis disseret semel d. Iov. h. VI. *Privatim* III. Hygieinen tradet quater d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. V.

CAROLVS A MOSENGEIL Dr. *Publice* I. Orthopaediam tradet semel d. Iov. h. V. *Privatim* II. Cursum fascias applicandi instituet diebus Mart. et Ven. h. II.

MAVRICIVS NVSSBAVM Dr. *Publice* I. Laboratorium anatomicum una cum LIB. BAR. DE LA VALETTE ST. GEORGE P. O. moderari perget quotidie. *Privatim* II. Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum LIB. BAR. DE LA VALETTE ST. GEORGE P. O. instituet d. Mart. Iov. Sat. h. VII. III. Anatomiam organorum sentiendi tradet d. Mart. Iov. h. VIII.

DITTMARVS FINKLER Dr. *Publice* I. Pathologiam et Therapiam generalem semel d. Merc. h. IV. II. Studia in laboratorio clinico h. p. st. *Privatim* III. Propaedeuticen clinicam (Diagnosin physicalem, chemicam et microscopicam) septiens p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. h. IV. Ven. et Sat. h. III et IV.

FRIDERICVS FVCHS Dr. *Publice* I. Galvanismi lineamenta tractabit semel bisve h. p. st. *Privatim* II. Optices capita selecta tradet bis h. p. i.

HVGO RIBBERT Dr. *Publice* I. De morbis infectiosis semel h. p. st. *Privatim* II. Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam d. Mart. h. III et IV.

4. *Privatim docentes*

IOSEPHVS KOCKS Dr. *Gratis* I. Theoriam operationum obstetriciarum semel tradet h. p. st. II. Cursum operationum obstetriciarum bis h. p. st. instituet.

HENRICVS WALB Dr. *Gratis* I. De morbis narium et faucium disseret semel die Lun. h. V. *Privatissime et gratis* II. Policlinicum otiatricum moderari perget quotidie h. II $^{1}/_{2}$.

CAROLVS BVRGER Dr. *Gratis* I. De morbis narium et laryngis capita selecta semel h. p. st. *Privatim* II. Cursum laryngoscopiae et rhinoscopiae habebit bis h. p. st.

SIGFRIDVS WOLFFBERG Dr. *Gratis* I. De variola et vaccinatione, adiunctis vaccinandi exercitationibus semel d. Ven. h. IV. *Privatissime et gratis* II. Colloquium et studia de rebus hygienicis moderabitur semel vel bis h. p. st.

GVILELMVS KOCHS Dr. Commeatu impretato scholas non habebit.

THEODORVS RVMPF Dr. *Gratis* I. De morbis medullae spinalis semel h. v. *Privatim* II. Demonstrationes neurologico-clinicas bis h. p. st.

OSCARVS WITZEL Dr. *Gratis* I. De cognoscendis morbis chirurgicis aget semel d. Lun. h. VII. *Privatim* II. Chirurgiam specialem extremitatum tradet bis d. Iov. et Ven. h. VII.

AEMILIVS VNGAR Dr. *Gratis* I. De variis modis, quibus mors violenta adducitur, demonstrationibus adhibitis, exponet semel h. p. st. *Privatissime et gratis* II. Policlinicum infantum moderabitur bis d. Mart. et Ven. h. II.

DITERICVS BARFVRTH Dr. *Gratis* I. De cerebro et medulla spinali aget die Iov. h. X. *Privatim* II. Osteologiam et syndesmologiam docebit d. Mart. et Ven. h. X.

GEORGIVS KRVKENBERG Dr. *Gratis* I. De pelvi angusta disseret d. Iov. h. V. *Privatim* II. Cursum operationum obstetriciarum instituet d. Merc. et Sat. h. V.

V. ORDINIS PHILOSOPHORVM

1. *Professores ordinarii*

CAROLVS BERGEMANN Dr. scholas non habebit.

IOANNES GILDEMEISTER Dr. *Publice* I. Linguae arabicae institutiones continuabit d. Lun. Iov. h. II. *Privatim et gratis* II. Baidhâvium tractabit d. Lun. Iov. h. XI. *Privatissime et gratis* III. Historiae arabicae scriptores proponet d. Mart. Ven. h. XI. IV. Linguam Aethiopicam docebit Dillmanni libris usus dieb. Mart. Ven. h. II.

PETRVS KNOODT Dr. *Publice* I. Philosophiam Cartesii, Spinozae et Leibnitii tractabit d. Mart. et Iov. h. IV. *Privatim* II. Logicam d. Lun. Mart. Merc. Iov. et Ven. h. III.

ERWINVS NASSE Dr. *Publice* I. De versuris publicis die Merc. h. IX. *Privatim* II. De reditibus et exitibus publicis aget d. Lun. Mart. Iov. et Ven. h. IX. *Privatissime et gratis* III. Exercitationes oeconomicas moderabitur die Iov. h. V et VI.

RVDOLPHVS CLAVSIVS Dr. *Publice* I. Exercitationes physicas in seminario regio physico moderari perget semel p. h. d. Sat. h. IX. *Privatim* II. Physices experimentalis partem dimidiam: physicen generalem et caloris theoriam tradet quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X. III. Electricitatis theoriam mathematice tractabit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII.

FRANCISCVS BVECHELER Dr. *Publice* I. Seminarii philol. sodalibus ordinariis poetarum latinorum saturas commentandas proponet d. Mart. h. V et VI. *Privatim* II. Horati et Properti carmina selecta interpretabitur d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XI. *Privatissime* III. Exercitationes instituet epigraphicas Iov. h. VI.

HERMANNVS VSENER Dr. *Publice* I. Dionysii Halicarnassensis de scriptoribus graecis iudicia seminarii philol. sodalibus ordinariis tractanda proponet binis horis d. Ven. h. V et VI. *Privatim* II. Litterarum graecarum historiam enarrabit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII.

RVDOLPHVS LIPSCHITZ Dr. *Publice* I. Seminarii mathematici sodalium exercitationes mo-

derabitur d. Merc. et Sat. h. XI. *Privatim* II. De theoria functionum a variabilibus tam realibus quam complexis dependentium disseret d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IV. III. Calculi differentialis et integralis partem primam exponet d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. V.

AVGVSTVS KEKVLÉ Dr. *Publice* I. Chemiae organicae capita selecta tractabit semel d. Ven. h. V. *Privatim* II. Chemiae experimentatae partem I i. e. chemiam anorganicam tradet quinquies h. XII. III. Exercitationes chemicas ad usum tironum instituet d. Lun. h. III—VI. IV. Exercitationes practicas in laboratorio chemico moderabitur una cum WALLACH P. E. quotidie ab h. VIII ad h. V.

IVERGEN BONA MEYER Dr. *Publice* I. Quaestiones paedagogicas recentioris temporis tractabit bis d. Merc. et Ven. h. XII. *Privatim* II. Encyclopaediam philosophiae et logicen docebit quater d. Mart. Merc. Iov. et Ven. h. VIII. III. Aristotelis scripta et philosophiam explicabit ter d. Merc. Iov. et Ven. h. IX.

GVILELMVS MAVRENBRECHER Dr. *Publice* I. In seminario historico Taciti Germaniam interpretabitur d. Merc. h. X—XII. *Privatim* II. Historiam aevi recentissimi (1815—1850) universam enarrabit d. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. V.

CAROLVS IVSTI Dr. *Publice* I. Vasari vitam Leonardi da Vinci et selecta tractatus de pictura capita explicabit semel d. Mart. h. VI. *Privatim* II. Historiam picturae Germaniae inferioris a saeculo XV usque ad XVII enarrabit, quater h. XII.

IOSEPHVS NEVHAEVSER Dr. *Publice* I. De Aristotelis 'Organo' disputabit et selectas eius partes explicabit bis d. Mart. et Ven. h. VII. *Privatim* II. Logicen docebit quinquiens primis hebdomadis diebus h. VIII.

EDVARDVS LVEBBERT Dr. *Publice* I. In seminario regio philologorum sodalibus extraordinariis Euripidis Bacchas et Ciceronis orationem pro Roscio Amerino explicandas proponet dieb. Lun. h. VI et Ven. IV. *Privatim* II. Antiquitates iuris publici populi Romani tradet quater p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. h. IV et Sat. h. XI.

EDVARDVS STRASBVRGER Dr. *Publice* I. Familias plantarum selectas illustrabit semel d. Sat. h. XI. *Privatim* II. Botanicen generalem quinquies docebit h. XI. III. Exercitationes botanicas microscopicas instituet d. Mart. et Ven. h. II ad h. IV. IV. Quaestiones de rebus botanicis instituendas moderabitur quotidie ab h. VIII ad h. V. Praeterea V. Seminarii regii physici exercitationes botanicas d. Merc. h. IV moderabitur.

GERARDVS VOM RATH Dr. Commeatu impetrato scholas non habebit.

RENARDVS KEKVLÉ Dr. *Publice* I. Exercitationes archaeologicas moderari perget d. Merc. h. X. *Privatim* II. Opera artis antiquae selecta quae heroum fabulas illustrant explanabit d. Mart. Iov. Ven. h. X.

CAROLVS MENZEL Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii historici de auctoribus rerum Germanicarum saec. VI—VIIII moderabitur d. Mart. h. VI. *Privatim* II. De re diplomatica imperatorum ac regum Germanorum et pontificum Romanorum disseret bis d. Mart. et Ven. h. III. III. Exercitationes palaeographicas moderabitur bis d. Lun. et Iov. h. III.

MAVRITIVS RITTER Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii historici moderabitur d. Ven. h. VI. *Privatim* II. Historicen docebit ter d. Mart. Iov. Ven. h. IX.

GVILELMVS WILMANNS Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii theodisci moderabitur d. Merc. h. v—vii. *Privatim* II. Gudrun carmen epicum interpretabitur d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. ix. III. Grammaticae theodiscae partem alteram (de morphologia et flexione) docebit d. Lun. Mart. Iov. h. x.

THEODORVS AVFRECHT Dr. *Publice* I. Hymnos Vedicos interpretandos proponet d. Lun. et Iov. h. vii. *Privatim* II. Lectiones Sanscriticas continuabit d. Mart. Merc. Ven. h. vii. *Privatissime et gratis* III. Beowulf carmen interpretabitur semel h. p. i.

EDVARDVS SCHOENFELD Dr. *Publice* I. De locis stellarum fixarum computandis aget bis p. h. d. Merc. Sat. h. xii. *Privatim* II. Astronomiae sphaericae partem practicam docebit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. xi. *Privatissime et gratis* III. Exercitationes astronomicas practicas moderabitur horis commodis.

IOANNES IVSTVS REIN Dr. *Publice* I. Seminarii geographici exercitationes moderabitur semel p. h. h. vi—viii p. m. *Privatim* II. Asiae geographiam docebit quinquies per hebd. h. viii a. m.

WENDELINVS FOERSTER Dr. *Publice* I. Cum seminarii philologiae neolatinae sodalibus antiquos textus francogallicos tractabit d. Ven. h. xi et xii. *Privatim* II. Historiam litterarum francogallicarum inde a saeculo XV usque ad XVII docebit ter d. Lun. Mart. Iov. h. xi. III. Syntaxeos francogallicae partem primam docebit ter d. Lun. Mart. Iov. h. xii.

ARNOLDVS de LASAVLX Dr. *Publice* I. Exercitationes mineralogicas semel h. iii. II. Excursiones geognosticas dieb. p. st. *Privatim* III. Geologiam I. quater h. vii. IV. Mineralogiam quinquies h. x. *Privatissime et gratis* V. Mineralogiae et petrographiae studia singulorum moderabitur quotidie ab h. viii usque ad h. i. VI. Exercitationes seminarii regii semel h. iv.

RICARDVS HERTWIG Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii zoologici moderabitur d. Sat. h. vii a. m. *Privatim* II. Zoologiam tradet sexies h. ix. III. Exercitationes practicas zoologicas instituet quotidie ab h. vii usque ad h. i. IV. Quaestiones de rebus zoologicis instituendas moderabitur quotidie ab h. vii ad h. v.

CLEMENS SCHLVETER Dr. *Publice* I. Geognosiam Germaniae septemtrionalis tractabit semel. II. Excursiones geognosticas instituet h. p. i. *Privatim* III. Palaeontologiam cum exercitationibus docebit quater aut quinquies h. ix. *Privatissime et gratis* IV. Palaeontologiam et geognosiae studia singulorum moderabitur, quotidie ab h. viii ad v.

2. *Professor honorarius*

NICOLAVS DELIVS Dr. scholas non habebit.

3. *Professores extraordinarii*

CAROLVS SCHAARSCHMIDT Dr. *Publice* I. De vita scriptis philosophia Platonis aget semel p. h. h. p. i. *Privatim* II. Historiam philosophiae recentioris enarrabit a Bacone Brunone Cartesio orsus ter p. h. h. p. i.

HERMANNVS KORTVM Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii mathematici moderari perget

d. Merc. h. IV et V. *Privatim* II. Theoriam functionum ellipticarum docebit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IX.

GVILELMVS BISCHOFF Dr. *Publice* I. Linguae anglicae rudimenta docebit d. Mart. et Iov. h. VII. II. Linguae anglicae et francogallicae exercitationes in societate instituet d. Lun. Merc. Ven. h. VIII. *Privatim* III. Linguae anglicae grammaticam tradet d. Lun. Merc. Ven. h. VII. IV. Linguae francogallicae grammaticam tradet d. Mart. et Iov. h. VIII.

ANTONIVS BIRLINGER Dr. *Publice* I. Schilleri drama 'Wallenstein' interpretabitur et de arte dramatica disseret d. Lun. h. IV. *Privatim* II. Historiam litterarum theodiscarum ab anno 1750 tradet d. Lun. Merc. Ven. h. VII. III. Grammaticam Anglosaxonicam docebit et carmen epicum Beovulf interpretabitur d. Mart. Iov. h. VII.

CAROLVS IVSTVS ANDRAE Dr. scholas non habebit.

EDVARDVS KETTELER Dr. *Publice* I. Physices capita selecta explicabit bis h. X. *Privatim* II. Exercitationes practicas in laboratorio physico moderabitur octies d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. II—IV.

CAROLVS GVSTAVVS ANDRESEN Dr. *Publice* I. Hartmanni poema, quod inscribitur 'Der arme Heinrich', bis p. h. interpretabitur h. p. i. *Privatim* II. Syntaxin Germanicam ter p. h. docebit h. p. i.

EVGENIVS PRYM Dr. *Publice* I. Praemissa grammatices doctrina librorum Danielis et Esrae locos Aramaeos interpretabitur d. Lun. et Iov. h. III. *Privatim et gratis* II. Linguae Arabicae elementa docebit d. Mart. Merc. Ven. h. II. *Privatissime et gratis* III. Exercitationes neo-arabicas instituet d. Mart. et Ven. h. III.

OTTO WALLACH Dr. *Publice* I. Seminarii regii physici exercitationes chemicas moderabitur semel bisve d. Merc. h. VIII. *Privatim* II. Chemiae organicae elementa docebit ter d. Mart. Iov. Ven. h. IX. III. Pharmaciae partem secundam docebit bis d. Merc. h. X et V. IV. Exercitationes practicas in laboratorio chemico moderabitur una cum AVG. KEKVLÉ P. O. quotidie ab h. VIII ad h. V.

FRIDERICVS SCHMITZ Dr. *Publice* I. Excursiones botanicas moderabitur d. Sat. h. p. i. *Privatim* II. Plantas officinales tractabit bis p. h. h. IX.

MAVRICIVS TRAVTMANN Dr. *Publice* I. Exercitationes societatis Anglicae moderabitur bis h. p. i. *Privatim* II. Grammaticen historicam linguae Anglicae docebit ter d. Merc. Ven. Sat. h. X.

IOSEPHVS KLEIN Dr. *Publice* I. Aristophanis Ranas interpretabitur d. Sat. h. X. *Privatim* II. Syntaxin linguae graecae tradet d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X.

IOANNES HENRICVS WITTE Dr. *Publice* I. Diversas philosophorum doctrinas de vita nostra pessume scilicet instituta, imprimis Schopenhaueri atque Ed. ab Hartmann sententias respiciens, et explicabit et diiudicabit semel die Mart. h. VI. *Privatim* II. Historiam philosophiae antiquae adumbrabit ter dieb. Lun. Merc. Sat. h. IX. III. De Kantii vita scriptisque aget atque historiam philosophiae Kantianae tradet bis dieb. Merc. et Sat. h. VIII.

PHILIPPVS BERTKAV Dr. *Privatim* I. Introductionem in Entomologiam semel p. h. d. Merc. h. VIII. *Privatim* II. Arthropodum historiam naturalem tractabit ter p. h. d. Lun. Mart. Iov. h. VIII.

4. *Privatim docentes*

THEODORVS LIPPS Dr. *Privatim.* Psychologiam docebit quater vel quinquies diebus Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IV.

LVDOVICVS CLAISEN Dr. Commeatu impetrato scholas non habebit.

RICARDVS ANSCHVETZ Dr. *Privatim* I. De analyseos corporum organicorum methodis disseret semel d. Lun. h. V. II. Repetitoria chemiae anorganicae et organicae instituet ter d. Mart. Merc. Ven. h. V.

HENRICVS KLINGER Dr. *Gratis* I. Chemiam comparatam anorganicam semel h. p. i. *Privatim* II. Chemiae analyticae partem quantitativam et volumetricam bis h. VII. III. Toxicologiam bis h. VII tractabit.

IOANNES FRANCK Dr. *Gratis* I. Capita selecta linguarum scientiae semel vel bis h. p. i. *Privatim* II. De arte metrica theodisca medii aevi bis die Merc. Ven. h. X.

IOANNES LEHMANN Dr. *Gratis* I. Excursiones geognosticas instituet. *Privatissime et gratis* II. Geologiam architectonicam et chartas geologicas explicabit bis d. Lun. et Iov. h. VII.

IOANNES POHLIG Dr. *Privatim.* Geologiam Europae res montanas respiciens docebit die Mart. Iov. Ven. h. V.

CAROLVS LAMPRECHT Dr. *Privatim* I. Institutionum germanicarum medii aevi historiam enarrabit ter h. p. i. *Privatissime et gratis* II. Fontes institutionum germanicarum medii aevi tractabit, eorumque partes selectas commentario instruet semel h. p. i.

IACOBVS STVERZINGER Dr. *Gratis* I. Seminarii philologiae neolatinae sodalibus Girardum de Rossellon carmen epicum tractandum proponet bis h. p. st. *Privatim* II. Historiam litterarum francogallicarum saec. XVIII tradet bis h. p. st.

ALFREDVS WIEDEMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. Linguam Aegyptiacam tractabit bis h. p. st. *Privatim* II. Historiam Graecam usque ad bellum Peloponnesiacum enarrabit d. Lun. Mart. Ven. h. VIII.

IOANNES WOLFF Dr. *Privatim.* De quaestionibus metaphysices gravissimis aget ter h. p. i.

REINOLDVS DE LILIENTHAL Dr. *Gratis* I. Theoriam systematum radiorum rectilineorum exponet bis h. p. st. *Privatim* II. Geometriam analyticam in planitie docebit quater h. p. st.

MAXIMILIANVS SERING Dr. *Privatim.* De oeconomia publica generali, quater vel quinquies h. p. st.

WILHELMVS SCHIMPER Dr. *Gratis.* De geographia plantarum praecipue Americae tractabit semel d. Ven. h. V.

* * *

ADOLPHVS HERM. HENR. KAMPHAVSEN theol. Dr. *Privatim.* Historiam populi Israelitici enarrabit d. Lun. Mart. Iov. h. XI.

GVILELMVS FRIDERICVS BENDER Dr. *Publice* I. De religione populorum qui naturales appellantur disseret semel die Mart. h. IX. *Privatim* II. Religionum historiam tradet comparativam ter dieb. Merc. Iov. Ven. h. IX.

5. *Lectores*

IOANNES PIVMATI iur. et phil. Dr. *In seminario regio philologiae romanensis* I. Linguae italicae recentioris studiis tirones initiabit, sodales ordinarios *gratis*, extraordinarios *privatim* bis p. h. h. p. st. II. Provectioribus grammaticam linguae italicae recentioris exponet, scriptoremque lectu faciliorem interpretabitur nec non germanicos auctores in linguam italicam vertet, sodalibus ordinariis *gratis*, extraordinariis *privatim* bis p. h. h. p. st. *Privatim* III. Scholas italicas habebit, quibus, praemissa doctrina artis metricae italicae, lyricos poetas interpretabitur semel p. h. h. p. st.

PAVLVS WARIDEL linguae francogallicae lector academicus. *In seminario regio philologiae neolatinae* I. In stili usu, Schilleri libro 'Wallensteins Lager' gallice vertendo, sodales exercebit, ordinarios *gratis*, ceteros *privatim* ter p. h. h. p. st. *Privatim* II. Scholas francogallicas habebit, quibus de historia artis dramaticae francogallicae saeculo XIX disseret ter p. h. h. p. st.

ARTES

ALBERTVS KVEPPERS delineandi magister academicus. *Gratis* I. Doctrinam proportionum, artem physiognomicam, studia amictus tractabit die Sat. h. III. *Privatim* II. Artem delineandi atque fingendi ad naturam et opera antiqua exercituris aderit d. Merc. et Sat. h. II et III.

GVILELMVS KOEHLER organicus. *Gratis* I. Doctrinam harmoniae musicae binis p. h. diebus tradet. *Privatim* II. Scholas organi tractandi habebit horis commodis. *Privatissime et gratis* III. De organi structura semel p. h. d. disseret.

HENRICVS GVILELMVS EHRICH battuendi magister academicus arma tractare docebit.

DISCIPLINARVM APPARATVS ET INSTITVTA

Bibliotheca academica senis p. h. diebus ab h. II ad IV patebit, legitimeque petentibus eius copiae prompte officioseque dispensabuntur.

Praeterea apparatus et instituta variis disciplinis parata haec sunt: Anagnosterium academicum; Institutum evangelicum theologicum; Atrium anatomicum; Clinicum et policlinicum medicum; Clinicum et policlinicum chirurgicum; Apparatus instrumentorum et ligaminum chirurgicorum; Clinicum ophthalmiatricum; Xenodochium obstetricium; Institutum physiologicum; Institutum pharmacologicum; Institutum pathologicum; Specula astronomica; Supellex instrumentorum physices; Institutum chemicum; Apparatus pharmaceuticus; Museum mineralogicum zoologicumque; Hortus botanicus; Institutum botanicum; Gypsotheca illustrandae arti antiquae; Theatrum artis recentioris; Museum antiquitatum Rhenanarum; Tablinum philologicum; Archium palaeographiae; Apparatus musicus; Institutum oeconomiae rurali exercendae.

Seminarii regii catechetici et homiletici catholicorum exercitationes moderabuntur SIMAR P. O. et KAVLEN P. O.

Seminarii regii evangelici theologici exercitationes exegeticas et ad vetus et ad novum testamentum spectantes, historico-ecclesiasticas, historico-dogmaticas professores KAMPHAVSEN, MANGOLD, KRAFFT, BENDER suetis horis moderari pergent; de seminarii regii exercitationibus et catecheticis et homileticis sub nomine professoris CHRISTLIEB dictum est.

Seminarii iuridici exercitationes moderabuntur professores HAELSCHNER, BECHMANN, ZITELMANN.

De seminario regio philologico sub nominibus professorum ord. philos. BVECHELER, VSENER, LVEBBERT dictum est; de seminario regio philologiae theodiscae sub nomine prof. WILMANNS; de seminario regio philologiae romanensis sub nomine prof. FOERSTER et lectorum; de seminario regio historico sub nominibus prof. MAVRENBRECHER, C. MENZEL, RITTER; de seminario regio mathematico sub nominibus prof. LIPSCHITZ et KORTVM; de seminario regio physico sub nominibus professorum CLAVSIVS, STRASBVRGER, DE LASAVLX, WALLACH.

IN ACADEMIA CAMERALI ET GEORGICA POPPELSDORFIANA

SCHOLAE HABEBVNTVR HAECE

In rei agrariae studium introducet initio lectionum DVENKELBERG Dr., director et regis ab intimis in administratione consiliis.

Rerum rusticarum administrationem bis p. h. tradet idem.

Encyclopaediam culturae technicae bis p. h. tractabit idem.

Seminarii oeconomici exercitationes moderabuntur DVENKELBERG et WERNER Dr. Dr. et prof.

Agricolationem sive plantarum culturam specialem ter tradet WERNER Dr. et prof.

Curam suum tractabit idem.

Doctrinam agrorum recte aestimandorum exhibebit bis p. h. DREISCH Dr.

Herbarum colendarum artem universalem bis p. h. tradet idem.

De arte silvas colendi et tuendi ter p. h. aget SPRENGEL rei silvestri praefectus.

De vinearum plantarumque horti cultura semel disseret HERRMANN in hortorum colendorum arte inspector.

De terra excolenda bis p. h. tractabit idem.

Chemiam organicam rei agrariae experimentalem quater p. h. tradet FREYTAG Dr. et prof.

Exercitationes chemiae analyticae in laboratorio instituet idem.

Chemicam agriculturae tractabit KREVSLER Dr. et prof.

Botanicen oeconomicam plantarumque morbos quater p. h. docebit KOERNICKE Dr. et prof.

Exercitationes microscopicas et physiologicas instituet idem.

Historiam naturalem animalium non vertebratorum ter p. h. tradet BERTKAV Dr. et prof.
Physiologiam animalium experimentalem bis docebit et exercitationes in laboratorio moderabitur FINKLER Dr. et prof.
Geognosiam bis p. h. exponet LEHMANN Dr.
Exercitationes mineralogicas semel instituet idem.
Physicam experimentalem bis p. h. tractabit GIESELER Dr. et prof.
Exercitationes physicas moderabitur idem.
Architecturam terrenam bis p. h. docebit idem.
Mechanicen agrariam, semel tradet idem.
Ars materias aestimandi et opera contexendi docebitur bis p. h.
Geometriae practicae praecepta, exercitationibus metiendi aequandique agros adhibitis, tractabuntur bis p. h.
Architectura aquaria semel explicabitur.
Artem delineandi exercituris quater p. h. aderit GIESELER Dr. et prof.
Algebram bis p. h. tractabit VELTMANN.
Geometriam analyticam et analysin superiorem ter tradet idem.
Geometriae elementaris partem et geometriam descriptivam bis p. h. demonstrabit idem.
Exercitationes ad mathesis praccepta delineandi calculosque efficiendi quater p. h. instituet idem.
Artem concipiendi et praeparandi structuram viarum, canalium etc. ter p. h. demonstrabit KOLL catastri contrascriptor rationum.
Geometriam practicam ter p. h. explicabit idem.
Exercitationes geodaeticas sexiens p. h. moderabitur idem.
Arti geometrice delineandi exercendae bis p. h. praeerit idem.
Oeconomiam politicam sive nationalem ter explicabit NASSE Dr., prof. et regis ab intimis in administratione consiliis.
De iure administrationis et opificum tractabit bis p. h. KLOSTERMANN Dr., prof. et regis ab intimis in re metallica consiliis.
Ius agrarium docebit semel idem.
Piscium curam semel tractabit LIBER BARO DE LA VALETTE ST. GEORGE Dr. et prof.
De animalium domesticorum morbis acutis et epidemicis ter disseret SCHELL veterinarius.
Sanitatis animalium domesticorum tuendae praecepta semel exponet idem.
Apium curam bis tradet POLLMANN Dr.

Praeterea demonstrationes rusticae atque excursiones botanicae, geognosticae, rusticae et silvaticae instituentur.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
CATHOLICAE	EVANGELICAE		
	Exercitationes hebraicas bis Budde P. E. — Artem homileticam, bis terve Spitta Dr.		Hora
Theologiae dogmaticae p. I sexies Simar P. O.	Librum Iobi quater Kamphausen P. O. — Librum Geneseos quater Budde P. E. — Artem homileticam, bis terve Spitta Dr.	Doctrinam processus criminalis quater Haelschner P. O. — Capita selecta iuris ecclesiastici semel de Schulte P. O. — Exercitationes iuris civilis in seminario regio semel Bechmann P. O. — Ius hereditarium ter Zitelmann P. O. — Ius poenale quater Schlossmann P. E. — Ius, quod ad familias pertinet, bis Landsberg Dr.	Hora
Theologiae moralis p. II quater A. Menzel P. O. — Encyclopaediam theologicam bis idem. — Theologiae moralis p. II quinquies Simar P. O. — Historiae ecclesiasticae p. I quinquies Kellner P. O.	Hermeneuticen biblicam bis Lange P. O. — Historiam ecclesiasticam aevi recentissimi bis Krafft P. O. — Theologiae practicae partem priorem sexies Christlieb P. O. — Religionem populorum qui naturales appellantur semel Bender P. O. — Religionum historiam comparativam ter idem.	Ius naturae sive philosophiam iuris quinquies Haelschner P. O. — Ius ecclesiasticum Catholicorum et Evangelicorum quater de Schulte P. O. — Capita selecta iuris ecclesiastici semel idem. — Exercitationes iuris civilis in seminario regio semel Bechmann P. O. — Ius mercatorium, maritimum et cambiale quinquies Loersch P. O. — Exercitationes in corpore iuris civilis interpretando semel Schlossmann P. E.	Hora
Genesin quater Reusch P. O. — De versionibus s. scripturae bis idem.	Historiae ecclesiasticae partem priorem quinquies Krafft P. O. — Historiam ecclesiasticam aevi recentissimi bis idem. — Theologiam moralem quater Bender P. O.	Ius privatum Germanicum quater de Schulte P. O. — Institutiones et historiam iuris Romani quinquies Bechmann P. O. — Historiam fontium iuris Germanici semel Loersch P. O. — Historiam iuris et imperii Germanici quater idem. — Ius administrationis ter Klostermann P. E. — Pandectarum partes priores quater Schlossmann P. E.	Hora

	MEDICAE	PHILOSOPHICAE
VII	Gynaecologiae partem tradet semel Veit P. O. — Medicinam forensem quater idem. — Cursum microscopicum anatomiae pathologicae bis Koester P. O. — Anatomiam generalem ter Lib. Baro de la Valette St. George P. O. — Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum Nussbaum P. E. ter idem. — Chirurgiam generalem semel Doutrelepont P. E. — Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum Lib. Bar. de la Valette St. George P. O. ter Nussbaum P. E. — Chirurgiam specialem extremitatum bis Witzel Dr. — De cognoscendis morbis chirurgicis aget semel idem.	De Aristotelis „organo" bis Neuhaeuser P. O. — Hymnos Vedicos bis Aufrecht P. O. — Lectiones Sanscriticas ter idem. — Geologiam I. quater de Lasaulx P. O. — Exercitationes seminarii zoologici semel Hertwig P. O. — Exercitationes practicas zoologicas quotidie ad h. I idem. — Quaestiones de rebus zoologicis quotidie ad horam v idem. — Linguae anglicae grammaticam ter Bischoff P. E. — Linguae anglicae rudimenta bis idem. — Historiam litterarum Theodiscarum ter Birlinger P. E. — Grammaticam Anglosaxonicam bis idem. — Chemiae analyticae partem quantitativam et volumetricam bis Klinger Dr. — Toxicologiam bis idem. — Geologiam architectonicam bis Lehmann Dr.
VIII	Pathologiam generalem quater Koester P. O. — Cursum microscopicum anatomiae pathologicae bis idem. — Clinicum ophthalmiatricum moderabitur ter Saemisch P. O. — Cursum functionum oculi perturbatarum diagnosticum semel idem. — Cursum miscroscopicum bis Lib. Baro de la Valette St. George P. O. — Anatomiam organorum sentiendi bis Nussbaum P. E.	Electricitatis theoriam quater Clausius P. O. — Exercitationes practicas in laboratorio chemico quotidie usque ad h. v A. Kekulé P. O. et Wallach P. E. — Encyclopaediam philosophiae et logicen quater Juergen Bona Meyer P. O. — Logicen quinquiens Neuhaeuser P. O. — Quaestiones botanicas quotidie usque ad h. v Strasburger P. O. — Asiae geographiam quinquies Rein P. O. — Mineralogiae et petrographiae studia singulorum moderabitur quotidie usque ad h. I de Lasaulx P. O. — Palaeontologiae et geognosiae studia singulorum moderabitur quotidie usque ad h. v Schlueter P. O. — Linguae anglicae et francogallicae exercitationes ter Bischoff P. E. — Grammaticam francogallicam bis idem. — Seminarii physici exercitationes chemicas semel bisve Wallach P. E. — De Kantii vita scriptisque bis Witte P. E. — Introductionem in Entomologiam semel Bertkau P. E. — Arthropodum historiam naturalem ter idem. — Historiam Graecam ter Wiedemann Dr.
IX	Clinicum et policlinicum chirurgicum quotidie Trendelenburg P. O. — Physiologiam generalem specialisque partem primam i. e. animalem quinquies Pflüger P. O.	De versuris publicis semel E. Nasse P. O. — De reditibus et exitibus publicis quater idem. — Exercitationes physicas in seminario physico semel Clausius P. O. — Aristotelis scripta et philosophiam ter Juergen Bona Meyer P. O. — Historicen ter Ritter P. O. — Gudrun, carmen epic. quater Wilmanns P. O. — Zoologiam sexies Hertwig P. O. — Palaeontologiam cum exercitationibus quater aut quinquies Schlueter P. O. — Theoriam functionum ellipticarum quater Kortum P. E. — Elementa chemiae organ. ter Wallach P. E. — Plantas officinales bis Schmitz P. E. — Historiam philosophiae antiquae ter Witte P. E. — — Religionem populorum qui naturales appellantur semel Bender P. O. — Religionum historiam comparativam ter idem.
X	Clinicum et policlinicum medicum x$^{3}/_{4}$ quotidie Ruehle P. O. — Osteologiam et syndesmologiam bis Barfurth Dr. — De cerebro et medulla spinali semel idem.	Physicen experimentalem quater Clausius P. O. — Exercitationes seminarii historici semel Maurenbrecher P. O. — Opera selecta quae heroum fabulas illustrant ter R. Kekulé P. O. — Exercitationes archaeologicas semel bisve idem. — Grammaticae theodiscae partem alteram (de morphologia et flexione) ter Wilmanns P. O. — Mineralogiam quinquies de Lasaulx P. O. — Physices capita selecta bis Ketteler P. E. — Pharmaciam semel Wallach P. E. — Grammaticen historicam linguae Anglicae ter Trautmann P. E. — Syntaxin graecam quater Klein P. E. — Aristophanis Ranas semel idem. — De arte metrica theodisca bis Franck Dr.

SCHOLAE HORARVM

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
CATHOLICAE	EVANGELICAE		
Historiae ecclesiasticae p. I quinquies Langen P. O. — Epistolas ad Thessalonicenses semel idem.	Iacobi epistolam semel Mangold P. O. — Epistolam ad Romanos quater idem. — Historiam populi Israelis ter Kamphausen P. O. — Apocalypsin Ioannis bis Spitta Dr.	Processum civilem ordinarium quinquies Endemann P. O. — Processum civilem extraordinarium semel idem. — Institutiones et historiam iuris Romani quinquies Bechmann P. O. — Ius gentium quater Hüffer P. O. — Pandectarum partes priores quater Zitelmann P. O. — Pandectarum partes priores quater Schlossmann P. E.	Hora
Evangelium Ioannis quater Langen P. O. — Libros Regum bis Kaulen P. O. — Theologiae pastoralis partem alteram ter idem. — Exercitationes homileticas semel idem.	Iacobi epistolam semel Mangold P. O. — Symbolicen comparativam quater idem. — Introductionem in Novum Testamentum quinquies Kamphausen P. O. — Apocolypsin Ioannis bis Spitta Dr.	Ius publicum Germaniae quinquies Endemann P. O. — Processum concursus semel idem. — Pandectarum partes priores quater Zitelmann P. O. — Ius auctoris semel Klostermann P. E.	Hora
			Hora
Archaeologiam christianam bis Kellner P. O.	Exercitationes catecheticas semel Christlieb P. O.		Hora
Introductionis in sacram scripturam partem priorem Kaulen P. O.		Ius quod attinet ad vias ferro stratas bis Endemann P. O. — Ius bonorum ecclesiasticorum bis Hüffer P. O.	Hora

ORDINE DISCRIPTAE

Hora	MEDICAE	PHILOSOPHICAE
XI	Clinicum et policlinicum medicum quotidie Ruehle P. O.	Historiae arab. scriptores bis Gildemeister P. O. — Baidhavium bis idem. — Horati et Properti carmina quater Buecheler P. O. — Seminarii mathematici sodalium exercitationes bis Lipschitz P. O. — Exercitationes seminarii historici semel Maurenbrecher P. O. — Antiquitates iuris publici Romanorum semel Luebbert P. O. — Botanicen generalem quinquies Strasburger P. O. — Familias plantarum selectas semel idem. — Astronomiae sphaericae partem practicam quater Schoenfeld P. O. — Historiam litterarum francogallicarum ter Foerster P. O. — Seminarium neolatinum semel idem. — — Historiam populi Israelitici ter Kamphausen P. O.
XII	Exercitationes practicas in clinico gynaecologico quotidie Veit P. O. — Morbos cerebri semel Ruehle P. O. — Clinicum morborum cutis et syphiliticum bis Doutrelepont P. E.	Litterarum graecarum historiam quater Vsener P. O. — Chemiam anorganicam experimentatam quinquies A. Kekulé P. O. — Quaestiones paedagogicas recentioris temporis bis Juergen Bona Meyer P. O. — Historiam picturae Germaniae inferioris quater Iusti P. O. — De locis stellarum fixarum computandis bis Schoenfeld P. O. — Syntaxin francogallicam ter Foerster P. O. — Seminarium neolatinum semel idem.
II	Cursum ophthalmoscopicum semel Saemisch P. O. — De oculi morbis interioribus adiunctis demonstrationibus pathologicis anatomicis semel idem. — Cursum physiologiae chemicae bis Pflueger P. O. — Cursum fascias applicandi bis de Mosengeil P. E. — Policlinicum otiatricum quotidie hora $11\frac{1}{2}$ Walb Dr. — Policlinicum infantum bis Ungar Dr.	Institutiones arabicas bis Gildemeister P. O. — Linguam Aethiopicam bis idem. — Exercitationes botanicas microscopicas bis usque ad h. IV Strasburger P. O. — Exercitationes practicas in laboratorio physico quater Ketteler P. E. — Linguae Arabicae elementa ter Prym P. E. — Artem delineandi et fingendi bis Kueppers.
III	Cursum ophthalmoscopicum semel Saemisch P. O. — Pharmacologiae dimidiam partem una cum Formulari quater Binz P. O. — Cursum physiologiae chemicae bis Pflueger P. O. — Generis humani historiam primitivam bis Schaaffhausen P. E. — Encyclopaediam artis medicae semel idem. — Demonstrationes microscopicas bis idem. — Propaedeuticen clinicam bis Finkler P. E. — Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam semel Ribbert P. E.	Logicam quinquies Knoodt P. O. — Exercitationes chemicas ad usum tironum semel usque ad h. VI A. Kekulé P. O. — De re diplomatica imperatorum et pontificum bis C. Menzel P. O. — Exercitationes palaeographicas bis idem. — Exercitationes mineralogicas semel de Lasaulx P. O. — Exercitationes practicas in laboratorio physico Ketteler P. E. — Danielis et Esrae locos Aramaeos bis Prym P. E. — Exercitationes Neo-Arabicas bis idem. — Doctrinam proportionum, artem physiognomicam et studia amictus semel Kueppers. — Artem delineandi et figendi bis idem.
IV	Animalium vertebratorum historiam evolutionis semel Leydig P. O. — Anatomiae comparatae p. I ter idem. — Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae bis Koester P. O. — Demonstrationes microscopicas semel Schaaffhausen P. E. — De morbis syphiliticis semel Doutrelepont P. E. — Propaedeuticen clinicam ter Finkler P. E. — Pathologiam et therapiam generalem semel idem. — Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam semel Ribbert P. E. — De variola et vaccinatione adiunctis vaccinandi exercitationibus semel Wolffberg Dr.	Philosophiam Cartesii, Spinozae et Leibnitii bis Knoodt P. O. — De theoria functionum a variabilibus tam realibus quam complexis dependentium quater Lipschitz P. O. — Antiquitates iuris publici Romanorum ter Luebbert P. O. — In seminario philologico Ciceronis orationem pro Roscio Amerino semel idem. — Exercitationes botanicas seminarii physici semel Strasburger P. O. — Exercitationes mineralogicas seminarii regii semel de Lasaulx P. O. — Exercitationes seminarii mathematici semel Kortum P. E. — Schilleri drama 'Wallenstein' semel Birlinger P. E. — Psychologiam quater vel quinquies Lipps Dr.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
CATHOLICAE	EVANGELICAE		
Exercitationes catecheticas semel Simar P. O.	Exercitationes homileticas semel Christlieb P. O. — Historiam ecclesiasticam medii aevi quater Benrath P. E.	Exercitationes iuris criminalis semel Haelschner P. O. — Ius quod attinet ad vias ferro stratas bis Endemann P. O. — Exercitationes exegeticas semel Zitelmann P. O.	Hora
	Exercitationes homileticas semel Christlieb P. O. — Exercitationes ad Nov. Test. et dogmatum historiam spectantes semel alternis Mangold P. O. et Bender P. O. — Exercitationes ad Vet. Test. et historiam ecclesiasticam pertinentes semel alternis Kamphausen P. O. et Krafft P. O.	Exercitationes iuris criminalis semel Haelschner P. O. — Exercitationes exegeticas semel Zitelmann P. O.	Hora
	Exercitationes ad Nov. Test. et dogmatum historiam pertinentes semel alternis Mangold P. O. et Bender P. O. — Exercitationes ad Vet. Test. et historiam ecclesiasticam spectantes semel alternis Kamphausen P. O. et Krafft P. O.		Hora
	Librum Lutheri „an den christlichen Adel der deutschen Nation" semel Benrath P. E.	Legem XII tabularum interpretandam proponet semel Joers Dr. — Pandectarum partes selectas bis idem. — De iure Romano quomodo in Germania invaluerit semel Landsberg Dr.	Horis post

	MEDICAE	PHILOSOPHICAE
V	Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae bis Koester P. O. — Pathologiam generalem semel idem. — Chirurgiae specialis capita selecta semel Trendelenburg P. O. — Clinicum psychiatricum semel W. Nasse P. O. H. — Hygieinen quater Finkelnburg P. E. — Orthopaediam semel de Mosengeil P. E. — De morbis narium et faucium semel Walb Dr. — De morbis medullae spinalis semel Rumpf Dr. — De pelvi angusta semel Krukenberg Dr. — Cursum operationum obstetriciarum bis idem.	Exercitationes oeconomicas semel E. Nasse P. O. — Seminarii philolog. exercitationes semel Buecheler P. O. et semel Vsener P. O. — Calculi differentialis et integralis partem primam quater Lipschitz P. O. — Chemiae organicae capita selecta A. Kekulé P. O. — Historiam aevi recentissimi quinquies Maurenbrecher P. O. — Seminarii theodisci exercitationes semel Wilmanns P. O. — Exercitationes seminarii mathematici semel Kortum P. E. — Pharmaciam semel Wallach P. E. — De analyseos corporum organicorum methodis semel Anschütz Dr. — Repetitoria chemiae anorganicae et organicae ter idem. — Geologiam Europae res montanas respiciens ter tradet Pohlig Dr. — De geographia plantarum semel Schimper Dr.
VI	Cursum operationum chirurgicarum quotidie Trendelenburg P. O. et Doutrelepont P. E. — Clinicum psychiatricum semel W. Nasse P. O. H. — Psychiatriam generalem semel Finkelnburg P. E. — De morbis ex infectione ortis semel idem.	Exercitationes oeconomicas semel E. Nasse P. O. — Seminarii philolog. exercitationes semel Buecheler P. O. — Exercitationes epigraphicas semel idem. — Seminarii philolog. exercitationes semel Vsener P. O. — Vasari vitam Leonardi da Vinci semel Iusti P. O. — In seminario philologico Euripidis Bacchas semel Luebbert P. O. — Exercitationes seminarii historici semel C. Menzel P. O. — Exercitationes Seminarii historici semel Ritter P. O. — Seminarii theodisci exercitationes semel Wilmanns Dr. — Seminarii geographici exercitationes semel Rein P. O. — Philosophorum placita de vita et mundo pessime institutis semel Witte P. E.
VII	Cursum operationum chirurgicarum quotidie Trendelenburg P. O. et Doutrelepont P. E.	Exercitationes seminarii historici semel C. Menzel P. O. — Seminarii geographici exercitatinoes semel Rein P. O.
statuendis	Laboratorium pathologicum quotidie Koester P. O. — Exercitationes rite obducendi cadavera idem. — Laboratorium pharmacologicum quotidie Binz P. O. — Physiologicum Seminarium quotidie Pflüger P. O. — Galvanismi lineamenta semel bisve Fuchs P. E. — Optices capita selecta bis idem. — De morbis infectiosis semel Ribbert P. E. — Theoriam operationum obstetriciarum semel Kocks Dr. — Cursum operationum obstetriciarum bis instituet idem. — De morbis narium et laryngis semel Burger Dr. — Cursum laryngoscopiae et rhinoscopiae bis idem. — Colloquium et studia de rebus hygienicis semel vel bis Wolffberg Dr. — Demonstrationes neurologico-clinicas bis Rumpf Dr. — De variis modis, quibus mors violenta adducitur, demonstrationibus adhibitis semel Ungar Dr.	Beowulf carmen semel Aufrecht P. O. — Exercitationes astronomicas practicas Schoenfeld P. O. — Excursiones geognosticas de Lasaulx P. O. — Geognosiam Germaniae septemtrionalis Schlueter P. O. — Excursiones geognosticas idem. — De Platonis vita scriptis philosophia semel Schaarschmidt P. E. — Historiam philosophiae recentioris a Bacone Brunone Cartesio orsus ter idem. — Hartmanni poema, quod inscribitur 'Der arme Heinrich' bis Andresen P. E. — Syntaxin Germanicam ter idem. — Excursiones botanicas semel Schmitz P. E. — Exercitationes Societatis Anglicae bis Trautmann P. E. — Chemiam comparatam anorganicam semel Klinger Dr. — Capita selecta linguarum scientiae semel vel bis Franck Dr. — Excursiones geognosticas Lehmann Dr. — Historiam institutionum medii aevi germanicarum ter Lamprecht Dr. — Fontes historiae institutionum Germanicarum semel idem. — Girardum de Rossellon carmen epicum bis Stürzinger Dr. — Historiam litterarum francogallicarum sec. XVIII bis idem. — Linguam Aegyptiacam bis Wiedemann Dr. — De quaestionibus Metaphysices gravissimis ter Wolff Dr. — Theoriam systematum radiorum rectilineorum bis de Lilienthal Dr. — Geometriam in planitie analyticam quater idem. — Oeconomiam publicam generalem quater vel quinquies Sering Dr. — In seminario reg. phil. neolat. linguae italicae recentioris studiis tirones initiabit bis Piumati Dr. — Provectioribus grammaticam linguae italicae recentioris exponet bis idem. — Scholas italicas habebit, quibus, praemissa doctrina artis metricae italicae, lyricos poetas interpretabitur semel idem. — In Seminar. reg. phil. neolat. exercitationes stili francogallici ter Waridel — Scholas francogallicas de arte dramatica francogallica saeculo XIX ter idem. — Harmoniae leges bis Koehler. — Scholas organi tractandi idem. — Structuram organi semel idem.